

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce
Role OSN v řešení občanských válek na Blízkém východě
Bc. Barbora Pospíšilová

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra politologie a mezinárodních vztahů
Studijní program Mezinárodní vztahy

Diplomová práce
Role OSN v řešení občanských válek na Blízkém východě
Bc. Barbora Pospíšilová

Vedoucí práce:

PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023 .....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce PhDr. Martině Ponížilové, PhD. za veškerý čas, který mi věnovala během konzultací práce, a rovněž za její cenné a odborné rady, připomínky a komentáře. Velké díky také patří mé rodině a přátelům, kteří mě během studia podporovali.

Seznam použitých zkratek

AQAP – Al-Qaeda in the Arabian Peninsula
CERF – Central Emergency Response
CSSR – Civil Society Support Room
DPPA – Department of Political and Peacebuilding Affairs
ECOSOC – Ekonomická a sociální rada OSN
GCC – Rada pro spolupráci v Perském zálivu
GNA – Government of National Accord
GNC – General National Congress
GT – Generální tajemník OSN
ICC – Mezinárodní trestní tribunál
ICG – International Crisis Group
IS – Islámský stát
ISSG – International Syria Support Group
KMK – Kolektivní management konfliktů
LPA – Libyan Political Agreement
MANPADS – Man-portable air-defense system
OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OCHA – Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí
ONUC – United Nations Operation in the Congo
OPCW – Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons
OSN – Organizace spojených národů
PBO – Peacebuilding Support Unit
PKR – Postkonfliktní rekonstrukce
R2P – Responsibility to Protect
RB – Rada bezpečnosti OSN
RCC – Redeployment Coordination Committee
SAE – Spojené Arabské Emiráty
SDF – Syrian Democratic Forces
STC – Southern Transitional Council
UNAMIR – United Nations Assistance Mission for Rwanda
UNDP – United Nations Development Programme
UNEF I – United Nations Emergency Force

UNFPA – United Nations Population Fund
UNHRC – United Nations Human Rights Council
UNICEF – United Nations Children’s Fund
UNMHA – United Nations Mission to Support the Hodeidah Agreement
UNOSOM – United Nations Operation in Somalia
UNPROFOR – United Nations Protection Force
UNSMIL – United Nations Support Mission in Libya
UNSMIS – United Nations Supervision Mission in Syria
WFP – World Food Programme
WHO – World Health Organization
WTO – Světová obchodní organizace
YPG – Lidové obranné jednotky

Obsah

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	8
1 Představení metodologického postupu	11
1.1 Terminologie použitá v diplomové práci	12
1.1.1 Management konfliktů a řešení konfliktů OSN	13
1.1.2 Prevence vypuknutí násilí (conflict prevention a preventive diplomacy)	14
1.1.3 Akce na udržení míru (<i>peacekeeping</i>)	15
1.1.4 Selektivní donucení (<i>selective enforcement</i>)	17
1.1.5 Donucení (enforcement actions, peace enforcement)	18
1.1.6 Postkonfliktní rekonstrukce (<i>postconflict reconstruction</i>)	19
1.1.7 Humanitární pomoc	21
2 Představení základních pojmů – nástroje a aktivity OSN	23
3 Role OSN při řešení občanské války v Sýrii	27
4 Role OSN při řešení občanské války v Libyi	37
5 Role OSN při řešení občanské války v Jemenu	49
6 Závěr	56
Seznam použité literatury a zdrojů	62
Resumé	71

Úvod

Organizace spojených národů (OSN) se v průběhu své působnosti angažovala v rámci mnoha ozbrojených a válečných konfliktů a zasazovala se především o jejich prevenci a řešení. V průběhu let vyvinula OSN několik mechanismů, které se dodnes aktivně prosazují v agendách řešení či prevenci konfliktů, postkonfliktních rekonstrukcí či v poskytování humanitární pomoci. K jejím nejčastěji používaným nástrojům, pomocí nichž se snaží dosahovat svých cílů, patří například management konfliktů, sankce, operace na udržení míru (*peacekeeping*), tvorba míru (*peacemaking*), operace na vynucení míru (*peace enforcement*), postkonfliktní rekonstrukce, mediace, prevence konfliktů apod. Podle Charty OSN si Rada bezpečnosti OSN stanovila svůj primární cíl, a sice trvalé udržení mezinárodního míru a bezpečnosti. Skrze svou agendu se zabývá situacemi a konflikty, které by mohly narušit bezpečnost, a to jak v rámci globálního měřítko, tak i v rámci regionálního, a vedly by k vypuknutí a šíření násilí (Waisová 2005: 121). Rovněž se také v minulosti hojně angažovala a aktivně i stále angažuje v řešení válek na Blízkém východě, kde momentálně probíhají tři občanské války, na které se v rámci své práce budu soustředit. Diplomová práce se bude bezprostředně zaměřovat na aktivity OSN vedoucí k řešení těchto tří občanských válek, a to v Jemenu, Libyi a Sýrii. Všechny zmíněné konflikty se staly zcela zásadními pro bezpečnostní situaci a její budoucí vývoj v blízkovýchodním regionu.

Cílem této diplomové práce je vysvětlit, jak Organizace spojených národů přistupuje k řešení tří občanských válek na Blízkém východě, a to v Sýrii, Jemenu a Libyi. Mnou vybrané výzkumné období pak bude odpovídat celému trvání těchto válek – v případě Libye 2014–2020 (uzavřeno příměří), v případě Sýrie 2011–2022 (stále probíhá) a v Jemenu 2014–2022 (taktéž stále probíhající konflikt). Hlavní metodou zkoumání problematiky diplomové práce bude komparace. Diplomová práce bude obsahovat komparaci přístupů OSN ke zmiňovaným konfliktům a rovněž zhodnocení (ne)úspěchů a limitů, které získám zpracováním potřebných dat. Zkoumání a srovnání vybraných občanských válek ukáže, v čem se přístup Organizace spojených národů lišil či podobal, a zároveň ukáže již zmíněné limity či úskalí, kterým OSN v minulosti čelila či aktuálně (k roku 2022) čelí. Kritéria pro výběr těchto konfliktů byla jejich velmi podobná doba trvání a také geografická poloha zasažených států v rámci regionu Blízký východ.

Jak již bylo avizováno, práce se bude soustředit na roli OSN v řešení občanských válek v Sýrii, Libyi a Jemenu. Roku 2014 se Jemen ocitl na pokraji zdánlivě neřešitelného

vnitrostátního konfliktu. Příčin bylo hned několik, jmenovitě například růst cen pohonných hmot, nárůst moci povstalecké skupiny Hútiů, rozšíření vojenských skupin či aktivity široké škály aktérů, a to jak aktérů zahraničních, tak i domácích. Situaci také velmi zkomplikovalo zapojení islamistických militantních skupin a separatistů, kteří jsou podporováni Spojenými arabskými emiráty nebo podpora povstalecké skupiny Hútiů ze strany Íránu. V zemi rovněž působí teroristické organizace, jmenovitě například Al-Káida. Organizace spojených národů vyslovila podporu prezidentu Mansúru Hádímu, který vládne z města Aden, a Jemenu začala poskytovat zejména humanitární a rozvojovou pomoc.

Jedním z hlavních milníků vypuknutí válečného konfliktu v Sýrii bylo beze sporu Arabské jaro. Jednalo se o sérii demonstrací, protestů a převratů, které probíhaly v arabských zemích od konce roku 2010 po dobu několika měsíců (v případě některých oblastí až do konce roku 2012) a měly za cíl svrhnout nedemokratické vlády. Občanská válka v Sýrii vypukla roku 2011 a příčiny eskalace konfliktu jsou velice pestré a nejednotné. Jednalo se o kombinaci nepříznivých politických, ekonomických, sociálních a environmentálních faktorů. Rovněž se stát potýkal (a stále dodnes potýká) s rozsáhlou korupcí státních institucí, absencí demokracie a svobodných voleb či s vysokou nezaměstnaností. Velkým problémem dodnes je velký počet zainteresovaných aktérů, kteří nedokážou dojít ke společnému konsensu. Jak bude v této diplomové práci podrobně vysvětleno, Rada bezpečnosti OSN provedla několik akcí, které měly napomoci ke zlepšení situace v Sýrii. Jednalo se například o zavedení a udržení komunikace zúčastněných aktérů prostřednictvím diskusních panelů, neformální konzultace či přijetí několika rezolucí, které podporují ukončení konfliktu. OSN rovněž hojně distribuuje Sýrii humanitární pomoc, kde spolupracuje v rámci UNICEF či Radou OSN pro lidská práva.

Posledním státem, na kterém demonstrují roli OSN při řešení vnitrostátního konfliktu, je Libye. Ta se od roku 2011, kdy byla sesazena vláda tehdejšího vůdce Muammara al-Kaddáfího, který byl posléze zavražděn, potýkala s rozsáhlými problémy, mezi něž můžeme zařadit korupci, chudobu, fragmentaci v rámci islamistických a militantních skupin a jejich ozbrojené útoky na státní složky či civilní obyvatelstvo. Stěžejním problémem byl však konflikt mezi dvěma silnými politickými vůdci, a sice mezi Sarrádžovou vládou národní jednoty, jež má podporu Organizace spojených národů, a vládou polního maršála Chalífa Haftara, který je či v minulosti byl podporován Francií, Ruskem, Egyptem, Jordánskem a Spojenými arabskými emiráty. OSN dala mandát

politické podpůrné misi UNSMIL a rovněž figurovala v mírových rozhovorech v Ženevě na podzim roku 2020, kde bylo podepsáno trvalé příměří mezi zneprátenými stranami.

Vzhledem k již zmiňované podobné době, ve které tyto konflikty probíhaly či stále probíhají, k podobné geografické poloze zasažených zemí či vzhledem k faktu, že se v řešení těchto konfliktů vždy angažovala Organizace spojených národů, jsem zvolila metodu komparace. Pro tyto účely budu nejvíce čerpat z oficiálních zpráv, dokumentů a rezolucí OSN. Po prvotní analýze těchto dat představím komparaci, která poukáže na podobnosti či naopak rozdíly v přístupu OSN ke zvoleným občanským válkám, zároveň poukáže na možné problémy či limity, kterým organizace v rámci naplňování své agendy čelila. Pro lepší pochopení celého kontextu jednotlivých konfliktů budu rovněž čerpat z oficiálních stránek mezinárodních organizací, odborných periodik či z ověřených zpravodajských webů. Text bude rovněž doplněn o informace z odborných publikací, které jednotlivé konflikty mapovaly či se přímo zaměřují na aktivity a agendu Organizace spojených národů v jednotlivých zemích či v globálním měřítku.

První kapitola diplomové práce představuje její metodologické a teoretické ukotvení. Představím zde metodologický postup práce a terminologii, která souvisí s řešením konfliktů ze strany OSN. Druhá kapitola diplomové práce bude pojednávat o roli OSN v řešení válečných konfliktů obecně. Představím zde základní pojmy, nejpoužívanější nástroje či aktivity, díky nimž by mělo dojít k naplnění cílů, které byly v rámci řešení konfliktů nastaveny. Těmito aktivitami a nástroji rozumíme uvalení sankcí či embarg, udělení mandátu státům OSN, aby provedly kolektivní akci proti konkrétnímu aktérovi, vznik nových misí či udělení mandátu misi již existující, zamezení diplomatických či ekonomických styků s konkrétním státem, šetření, smířčí řízení, soudní arbitráž apod. Následující kapitoly se poté budou věnovat vybraným konfliktům, přičemž na začátku každé kapitoly bude uveden krátký historický exkurz do problematiky, příčiny vypuknutí občanské války a primární a sekundární aktéři konfliktu. Poté se již budu plně věnovat stěžejním aktivitám a nástrojům, které byly v rámci řešení těchto konfliktů ze strany OSN použity, a také jakým způsobem k tomu došlo. Tímto rovněž demonstřuji reálný dopad, který tyto aktivity měly. V závěru pak představím výsledky komparace role OSN při řešení tří vybraných blízkovýchodních občanských válek a poukáži na rozdíly či podobnosti ve volbě a použití jednotlivých nástrojů a postupů.

1 Představení metodologického postupu

Jak již bylo nastíněno v úvodní kapitole, předkládaná diplomové práce představuje komparativní případovou studii. Komparace bude zaměřena na roli OSN při řešení tří konkrétních vnitrostátních konfliktů na Blízkém východě. Aby došlo k naplnění rámce komparativní metody, je nutné si dopředu stanovit několik základních pravidel a ucelit následující postupy. Blanka Říchová v knize *Úvod do studia politické vědy* uvádí, že základem pro každou komparaci je definování námi komparovaného objektu, následné určení cíle naší komparace a stanovení jasných kritérií, které v procesu metody budeme dodržovat (Říchová 2004: 79, 82). Vymezení výzkumného období je stanoveno od roku, kdy došlo k vypuknutí občanské války v dané zemi (Sýrie, Libye, Jemen) a bude se zabývat celou dobou trvání konfliktu – v případě Sýrie a Jemenu bude výzkumné období končit roku 2022 a v případě Libye roku 2020, kdy bylo mezi válčícími stranami podepsáno příměří (Center for Preventive Action 2023b). Komparace diplomové práce má poukázat na odlišnosti či podobnosti agendy OSN při řešení těchto vnitrostátních konfliktů, zejména se bude soustředit na zodpovězení těchto výzkumných otázek:

1. *Čeho chtěla OSN dosáhnout svým zapojením do řešení vybraných občanských válek?*
2. *Jaké nástroje pro řešení vybraných občanských válek OSN využila?*
3. *Jaký dopad měl/o postup/zapojení OSN na průběh či řešení vybraných občanských válek?*

Jak již bylo avizováno, pro komparaci diplomové práce bude nezbytné čerpat z primárních i sekundárních zdrojů. Primární zdroje představují oficiální dokumenty OSN, přepisy rezolucí, veřejně přístupné informace a dokumenty o opatřeních, oficiální vyjádření či prohlášení a zprávy generálního tajemníka OSN, oficiální prohlášení komise, oficiální stránky jednotlivých misí OSN apod. Dále bude diplomová práce pracovat se zprávami a dokumenty zainteresovaných (nevládních) organizací, které se úzce podílely na řešení daných konfliktů a přispěly k jejich agendám. Sekundární zdroje budou taktéž stěžejní, jelikož se bude jednat o publikace odborníků, výzkumníků, profesorů či jiných akademických pracovníků, kteří na toto téma zpracovávali rozsáhlé výzkumy, které mohou odhalit nejen úspěchy, ale naopak i chyby, neúspěchy a limity, kterým OSN v rámci řešení těchto konfliktů čelila či stále čelí. Právě pro tuto skutečnost jsou

sekundární zdroje více než relevantní a přispějí k celkové komparaci v rámci mé diplomové práce.

Rovněž je důležité stanovení jasných a přesných komparačních kritérií, která budu v rámci své diplomové práce hodnotit. Komparační kritéria, která jsem pro tyto účely stanovila, jsou následující:

1. Cíle OSN při řešení vnitrostátních konfliktů
2. Použité nástroje ze strany OSN při řešení daného konfliktu
3. Odraz použitých nástrojů v praxi (jejich efektivita)

1.1 Terminologie použitá v diplomové práci

Vzhledem k celkovému charakteru diplomové práce je nutné vymezit několik pojmů a odlišit od sebe několik termínů v oblasti řešení konfliktů, peacekeepingových misí a či jiných akcí a nástrojů, jež se vztahují k řešení konfliktů v rámci OSN. V případě řešení konfliktů v rámci OSN figurují a mají největší vliv tři základní a hlavní orgány, a sice Rada bezpečnosti, generální tajemník OSN a Valné shromáždění, přičemž každý hraje jinou roli. Valné shromáždění OSN má pravomoci k tvorbě doporučení, které se přímo týká spolupráce a odzbrojení či kontroly zbrojení (Waisová 2005: 120). Role VS v řešení konfliktů úzce souvisí i s rolí generálního tajemníka, s členy ECOSOC a nestálými členy RB, jelikož jedním z úkolů Valného shromáždění je právě jejich zvolení. K hlavním úkolům pak můžeme zařadit i schvalování rozpočtu OSN či podporu dobrých služeb generálního tajemníka (tamtéž). Dále dochází k vytváření prostoru členskými státy pro vyjednávání, k podpoře dosažení konsenzu, k uzavírání koalic či k projednání pravidel o spolupráci s organizacemi na regionální úrovni (tamtéž). Stěžejní roli pak zastává RB OSN, která má se svými 10 nestálými a 5 stálými členy (Francie, Velká Británie, Čína, Rusko, USA) hlavní cíl, a sice udržení mezinárodní bezpečnosti a globálního míru, přičemž pro jeho naplnění se zabývá konflikty, které by mohly vést k narušení míru na úrovni regionální či globální a následnému vypuknutí a šíření násilí. Pokud i přes to dojde k vypuknutí násilí, pak situaci monitoruje a doporučuje taková opatření, která by měla opět obnovit mír a zasazuje se napomoci jednotlivým stranám k nalezení společné shody. Má taktéž jako jediný orgán OSN právo na využití kapitoly VII Charty OSN, a sice akce v situaci, kdy je mír ohrožen, porušen či došlo k útočným činům (Charta OSN 2020: 25). Tato kapitola nadále umožňuje RB OSN rozhodovat o jedné ze základních akcí v rámci

řešení konfliktu, a sice o vynucení míru (*peace enforcement*). Dále RB OSN rozhoduje o akcích spojených s podporou udržení míru (*peace keeping*).

Vzhledem k povaze práce bude stěžejní rozlišit řešení konfliktů a management konfliktů (*conflict resolution versus conflict management*). Pojetí celkové problematiky bezpečnosti se velice intenzivně transformoval v 90. letech minulého století, kdy byly změny nejvíce markantní v oblasti řešení konfliktů v mezinárodních vztazích (Waisová: 2005: 133). Do popředí se kromě konfliktů mezi jednotlivými státy stále častěji dostávaly vnitrostátní konflikty, do nichž spadají i občanské války, které jsou předmětem zkoumání předkládané diplomové práce. S tímto se stále častěji pojil markantní problém, a sice porušování státní suverenity, nesouhlas s mírovou pomocí a intervencí OSN do daného státu či neexistence státního aparátu apod. Bylo proto nutné brát celou agendu řešení konkrétních konfliktů komplexněji a zahrnout do tohoto procesu celou škálu aktivit a nástrojů, jmenovitě například prevenci násilí, donucovací opatření, budování míru, postkonfliktní rekonstrukci a mnoho dalších (tamtéž: 133–134). Výše uvedené aktivity spadající pod OSN můžeme nazývat jako kolektivní management konfliktů (KMK).

1.1.1 Management konfliktů a řešení konfliktů OSN

Hovoříme-li o kolektivním managementu konfliktů OSN, jedná se o akci založenou na principu kolektivní bezpečnosti, která je však o něco flexibilnější a obsahově rozsáhlejší, a to i přes fakt, že ne vždy musí být určen agresor (tamtéž: 134). Obecně můžeme kolektivní management konfliktů označit za komplexní soubor multilaterálních přístupů, které vedou k zachování globálního míru či v případě porušení k jeho navrácení, přičemž dochází k tomu, že se státy řídí mezinárodně akceptovanými normami a vedou své chování k prosperitě mezinárodních vztahů. Podle Wallensteena se pak v rámci managementu konfliktů jedná o akce, které mohou napomoci snížit konkrétní nebezpečí a konflikty, jež vedly či by do budoucna mohly vést k lokální či globální krizi, akce dále vedou k vytvoření důvěry mezi státy a ke zmírnění potenciálního či skutečného utrpení (například v případě genocid apod.) (Wallenstein 2002: 5).

V rámci řešení konfliktů pak hovoří o ambicióznějších akcích, jelikož se zaměřují na oblast neslučitelných zájmů či otázek, které dávají konfliktním stranám směr (tamtéž). KMK pak obsahuje několik nástrojů a operací, jež se zasazují o naplnění těchto cílů. Jedná se o širokou škálu preventivních akcí (*conflict prevention* a *preventive diplomacy*),

akcí na udržení míru (*peacekeeping*), selektivních donucení (*selective enforcement*) a akcí na vynucení míru (*peace enforcement*).

1.1.2 Prevence vypuknutí násilí (conflict prevention a preventive diplomacy)

Klíčovou roli v prevenci vypuknutí násilí sehrává Rada bezpečnosti OSN, která se v minulosti i nyní zaměřovala na řešení bezprostředních krizí či dlouhodobějších a rozsáhlejších konfliktů (United Nations Department of Political Affairs 2016: 1). Současný generální tajemník OSN António Guterres ještě před svým nástupem v roce 2017 představil komplexní plán OSN, který měl napomoci k podpoře zemí při odvrácení vypuknutí násilných konfliktů, které by mimo další humanitární, environmentální či jiné katastrofy mohly způsobit podkopání efektivnosti a smyslu mezinárodních institucí, stejně tak i podkopání kapacit pro dosažení udržitelného míru a rozvoje. V rámci této vize uvedl, že OSN sehrává jednu zásadní roli, a sice podporu členských států při prevenci násilných konfliktů (tamtéž: 2). Bývalý generální tajemník OSN Boutros Boutros-Ghali pak definoval preventivní opatření a preventivní diplomacii jako soubor akcí, jež mají za cíl zabránit sporům mezi zúčastněnými stranami, aby nedošlo k eskalaci samotné situace až do násilného konfliktu a k jeho následnému šíření (Boutros Boutros-Ghali 1992: 11). Rovněž v rámci svého reportu zmiňuje termín nastolování míru (*peacemaking*), čímž označuje všechna opatření, která jsou zahrnuta v kapitole VI Charty OSN a vedou k dohodě mezi nepřátelými stranami, a to právě prostřednictvím níže zmíněných mírových prostředků (tamtéž). OSN hraje markantní roli při nastolování míru, kdy se snaží o co nejúžší spolupráci s regionálními organizacemi. Cílem OSN je ukončení probíhajících konfliktů, ke kterému by mělo dojít prostřednictvím politického urovnání mezi nepřátelými stranami (Pugh 2018: 321). Výše zmiňované DPPA zakotvuje úsilí OSN, jež má vést k tvorbě a udržení trvalého míru a k zabránění vzniku či znovu eskalaci ozbrojeného konfliktu. V rámci nastolení míru operuje výše zmiňovaná DPPA v rámci monitorování globálního politického vývoje, poskytuje rady generálnímu tajemníkovi OSN v oblasti prevence ozbrojených konfliktů a managementu krizových situací (tamtéž). Využívá k tomu diplomatické služby a dobré služby generálního tajemníka (viz níže) a jejím cílem je pomoci nepřátelým stranám vyjednávat spory mírovou cestou. Rovněž podporuje vyslance generálního tajemníka, kteří se přímo podílejí na tvorbě a vedení mírových rozhovorů či na krizové diplomacii. Rovněž dohlíží i na zvláštní

politické mise OSN, a to přímo v terénu. V rámci tohoto úkonu mají pak mandát na pomoc zasažených zemí či regionům, aby byl konflikt a napětí řešeny mírovou cestou (tamtéž).

Samotný název operace (*conflict prevention*) napovídá, že se jedná o preventivní vyslání pozorovatelů či jednotek do míst, kde ještě nedošlo k vypuknutí násilí, avšak předpokládá se, že by zde situace mohla eskalovat a ke konfliktu by reálně došlo. V rámci preventivních opatření by v ideálním případě mělo dojít k odrazení či odstrašení potenciálního protivníka od ozbrojeného konfliktu (Waisová 2003: 96). GT OSN pak v rámci preventivních akcí provádí aktivity, pod které spadají například dobré služby, mediace či rozhodčí řízení. Dobrymi službami pak rozumíme takové akce, které mají za cíl zabránění vzniku, eskalace či rozšíření násilí, a zároveň se opírají o principy nezávislosti, bezúhonnosti a nestrannosti GT (United Nations Department of Political Affairs 2016: 2–3). Rovněž také musí dojít k udělení souhlasu dané země či k vyžádání těchto preventivních akcí přímo ze strany státu, na které jsou tyto akce cíleny (Waisová 2005: 135) Celá idea preventivních opatření se zakládá na kapitole VI Charty OSN (Pokojné řešení sporů), kde je stanoveno „...*strany v každém sporu, jehož trvání by mohlo ohrozit udržení mezinárodního míru a bezpečnosti, budou nejprve usilovat o jeho řešení vyjednáváním, šetřením, zprostředkováním, řízením smířčím, rozhodčím nebo soudním, použitím oblastních orgánů nebo ujednání nebo jinými pokojnými prostředky podle vlastní volby*“ (Charta OSN 2020: 23).

1.1.3 Akce na udržení míru (*peacekeeping*)

Peacekeepingovými operacemi (někdy také nazývané modré přilby) rozumíme takový typ operací, které skrze zajištění a udržení stálé přítomnosti OSN, zejména prostřednictvím lehce ozbrojených jednotek skládajících se z vojenského a/nebo policejního personálu, usilují o vytvoření umělé hranice mezi znepřátelenými stranami a dohlížejí na odsun ozbrojených jednotek, potažmo na odzbrojení jako takové (Pugh 2018: 321). I přes to, že se jedná o akce založené na společném konsenzu stran, které jsou zapojeny do sporu, pro realizaci agendy peacekeepingových misí je nutný souhlas toho státu, na jehož území se tato mise bude konat (Waisová 2003: 97; Boutros Boutros-Ghali 1992: 11). V případě nutnosti je možné zprostředkovat důraznější akce (dle kapitoly VII Charty OSN), zejména použití síly podle článku 42 (United Nations Security Council nedatováno). Postup času se definovaly jisté principy peacekeepingových misí, a těmi byly:

1. Souhlas na vyslání mise vysloví strany konfliktu, přičemž je stěžejní souhlas země, na které je umístění jednotek mířeno
2. Mise nemají mít donucovací charakter a nemá být využita síla (pouze v případě sebeobran)
3. Jejich realizace a agenda plyne z dobrovolných příspěvků, a to ze stran nestranných/neutrálních států, které v daném sporu či konfliktu nesledují své vlastní zájmy
4. Mírové mise by měly stavět na principu co největší nestrannosti a nezájatosti vůči jednotlivým stranám konfliktu – žádná ze stran by tak neměla být nespravedlivě ve výhodě
5. Agenda mise, zejména jedná-li se o řízení a kontrolu, spadá pod pravomoci generálního tajemníka OSN a orgánů, které pod něj v rámci sekretariátu spadají (Waisová 2005: 139–140).

Charakter těchto misí se v 50. letech minulého století jevil jako forma opatření spadající pod management konfliktu, které mělo zabránit eskalaci napětí a jeho následnému šíření, rovněž také mělo docházet ke stabilizaci nestabilních regionů a mezistátních konfliktů a jejich omezení, dokud dosavadní či nová opatření nepřinesou dohody zajišťující trvalý mír (Thakur 2006: 39).

V postbipolárním světě došlo k reformě misí OSN, která vyústila v mírové mise druhé generace, které se od původní generace lišily primárně tím, že šlo o multilaterální, multidimenzionální, komplexnější a dynamičtější operace. Rovněž se změnila i logická návaznost na teoretický přístup – zatímco mise první generace svým charakterem více spadaly pod teoretický přístup managementu konfliktů, mise druhé generace logicky odpovídaly přístupu řešení konfliktu (Bureš 2003: 29–30). Mise se začaly soustředit na strukturální prevence, které měly vést k řešení skutečné příčiny daného konfliktu. Mandát, který probíhal za účasti jak civilistů, tak i policistů dohlížejících na ustálení společnosti a později na postkonfliktní rekonstrukci, zahrnoval mimo jiné monitorování příměří v dané oblasti, asistenci při nalézání akceptovatelného řešení konfliktu, obnovu infrastruktury, ekonomiky, vývoj politické a sociální sféry aj. (Waisová 2005: 140).

Mírovými misemi třetí generace rozumíme takové mise, které mají jednak princip strukturální prevence konfliktu a postkonfliktní rekonstrukce postižených území, a zároveň jsou založeny na motivaci efektivního plnění mandátu, i přes to, že se jedná o komplikovaný vnitrostátní konflikt a OSN tak musí operovat v nepříznivých a

komplikovaných podmínkách (Waisová 2006: 142). Tyto mise se vyznačují zvýšeným oprávněním na použití síly, pokud je to k prosazení cíle mise nutné (Kenkel 2013: 130). K nárůstu aktivního využití síly v rámci peacekeepingových misí OSN pak dochází ke konci 90. let minulého století, kdy se do celkové agendy misí a plnění jejich mandátů zapojuje stále více regionálních organizací, a rovněž dochází k nárůstu distribuce humanitární pomoci a rozšiřování humanitárních misí (Kenkel 2013: 131). Výsledkem se roku 2000 stala Brahimiho zpráva (formálně *the Report of the Panel on United Nations Peace Operations*), která vypovídala o nutnosti posílení kapacit OSN, které by byly použity ke zprostředkování široké škály misí spadající pod peace enforcement (Fomerand – Mingst 2022). Velitelství OSN bylo v rámci Brahimiho zprávy rovněž doporučeno spolupracovat s vyškolenými vojenskými profesionály, kteří dokážou spravovat pokročilejší informační technologie a budou tak moci RB OSN včetně expertů na politiku, rozvoj a lidská práva napomáhat při plánování těchto operací a misí (tamtéž).

Čtvrtá generace mírových misí OSN (často označována jako *peacebuilding* či mise na podporu míru) je založena na kombinaci robustních mírových operací a rozšířených civilních akcí, které jsou oproti misím druhé generace více invazivní na autonomii daného území (Kenkel 2013: 132). I přes nejrůznější definice konceptu budování míru, pro praxi OSN byla převzata definice bývalého generálního tajemníka Boutrose Boutrose-Ghalihho, který tento koncept definuje v Agendě pro mír takto: „...komplexní úsilí o identifikaci a podporu struktur, které budou směřovat k upevnění míru a k posílení pocitu důvěry a pohody mezi lidmi. Prostřednictvím dohod ukončujících občanské spory mohou zahrnovat odzbrojení dříve válčících stran a obnovení pořádku, úschovu a případné zničení zbraní, repatriaci uprchlíků, poradenství a podporu školení bezpečnostního personálu, monitorování voleb, podporu úsilí o ochranu lidských práv, reformu nebo posílení vládních institucí a podporu formálních a neformálních procesů politické participace“ (Boutros Boutros-Ghali 1992: 32).

1.1.4 Selektivní donucení (*selective enforcement*)

Jednou z forem KMK je taktéž i selektivní donucení (*selective enforcement*). Tato forma však není explicitně zakotvena v Chartě OSN, jelikož se nachází na pomezí peacekeepingových misí a donucovacích opatření (Lepgold–Weiss 1998: 20, 135). Mise, které mají princip selektivního donucení, jsou tak často označovány jako konsenzuální peacekeeping či nekonsenzuální vynucení (Waisová 2003: 98). Tento typ misí se pak

soustředí na mezinárodní i vnitrostátní konflikty, nemusí respektovat nestrannost vůči zúčastněným stranám konfliktu a soustředí se primárně na poskytnutí humanitární pomoci či vybudování demilitarizovaných zón apod. (Lepgold–Weiss 1998: 134–135). Selektivní donucení taktéž umožňuje orgánům využívat dílčí síly, například na ochranu letišť apod.

1.1.5 Donucení (enforcement actions, peace enforcement)

Donucení (neboli *enforcement*) je posledním typem operace managementu konfliktů (Waisová 2003: 98). Principy a opatření, které mají donucovací charakter, jsou popsány v kapitole VII Charty OSN, kde konkrétně články 42 a 43 umožňují RB OSN, aby podnikla takové akce, ať už pozemní, letecké či námořní, které jsou nutné pro udržení či nastolení mezinárodní bezpečnosti a globálního míru (Lepgold–Weiss 1998: 26; Thakur 2006: 32). Rovněž se zde členské státy OSN zavázaly k poskytnutí veškerých dostupných a možných prostředků z řad ozbrojených složek, asistence a služeb, které jsou k naplnění těchto cílů a idejí zcela nezbytné (tamtéž). Základem principu donucovacích opatření je přesné určení agresora, který svým chováním narušuje normy a principy mezinárodního míru a bezpečnosti, a právě na něj mají být donucovací mise a opatření mířena. Cílem těchto aktivit a opatření je pak cílit na silné či slabé stránky daného agresora za pomoci regionálních uskupení či organizací, které jsou s těmito skutečnostmi dobře obeznámeny a jejich zapojení je zakotveno v kapitole VII Charty OSN – oblastní dohody (Waisová 2003: 98; Charta OSN 2020). Mise, která se řídila kapitolou VII, je například operace v průběhu korejské války, již zmiňovaná mise ONUC v Kongu, mise v rámci zásahu Iráku na Kuvajt a mnoho dalších (Ramsbotham – Woodhouse 1999: 24). Cílem donucovacích nástrojů je (Waisová 2005: 155–156):

1. Odvrácení/potrestání agresora.
2. V případě, že strany nejsou schopny dosáhnout společného konsensu, musí dojít k vynucení řešení.
3. Obnova legitimní vlády (ať už té předešlé nebo nastolení nové vlády).
4. Chránit obyvatele před genocidou či jinými násilnými aktivitami.
5. Zabránění šíření zbraní do částí území, kde probíhá konflikt.
6. Odstřihnutí bojujících stran od zdrojů moci a prostředků, které jsou v rámci konfliktu využity.
7. Zavedení bezletových zón.

8. Podpora demokratické vlády a režimu a jejich následná ochrana.

Jedním z nejčastěji využívaných nástrojů spadající pod donucení (a celkově kapitulu VII) jsou sankce. Jedná se o opatření, o kterých rozhoduje RB OSN a která nezahrnují užití ozbrojené síly, avšak RB jich využívá k dosažení svých cílů prostřednictvím přesvědčení daného státu, aby jednal určitým způsobem, který je v souladu s rozhodnutím RB. Nejčastěji se využívá úplné či částečné přerušení ekonomických, hospodářských, komunikačních, diplomatických či jiných styků, omezení obchodu a investic, zmrazení zahraničních bankovních kont, embarga, bojkoty apod. (Charta OSN 2020). V posledních letech se stále častěji poukazuje na nutnost a výhody využití tzv. chytrých sankcí (*smart sanctions*). Chytrými/prozíravými sankcemi rozumíme takové sankce, které jsou mířeny na konkrétní osobu či skupinu (politické elity aj.), nemají tedy za cíl potrestání celého státu/kolektivu či třetích států, nýbrž konkrétní krize (Waisová 2005: 158). Organizace spojených národů se nesoustředí pouze na situaci, kde dochází k narušení mezinárodního míru (jakožto vztahy mezi státy), ale ve spojitosti s prohlubováním vztahů mezi státy a rozvojem mezinárodního práva se OSN začíná soustředit na porušení mezinárodního míru i v rámci státu – za takovéto porušení je tedy považováno zejména masivní porušování/nerespektování základních lidských práv (ze strany vlády), politika apartheidu, genocidy či mezinárodní terorismus (Ondřej 2005: 72–73). V rámci řešení vnitrostátních konfliktů (občanských válek), kterými se diplomová práce zabývá, přistupuje OSN nejen ke státům jako takovým, ale stále častěji pracuje s nestátními subjekty, které buď nemají svrchovanost, tak nad nimi stát nemá moc (tamtéž: 75). I na ně v případě donucovacích nástrojů mohou být uvaleny sankce či jiné prostředky pro obnovení a udržení mezinárodního míru.

1.1.6 Postkonfliktní rekonstrukce (*postconflict reconstruction*)

Postkonfliktní rekonstrukce (PKR) představuje třetí a poslední fázi konfliktu (předcházejícími fázemi jsou období před vypuknutím násilí a období, kdy ozbrojené násilí aktivně probíhá). Fáze PKR nastává poté, co je ukončeno násilí a je ukončena v bodě, kdy dojde k normalizaci stavu v dané oblasti – dojde k implementaci funkční struktury vlády a ekonomického sektoru a nově přijaté normy jsou akceptovány jak vnějšími, tak vnitřními aktéry ukončeného konfliktu (Waisová 2008: 24). Jedná se o dlouhodobý a komplexní proces, který má konsolidovat mír a zabránit opětovnému vypuknutí konfliktu. Nejedná se o proces, který by měl vést k navrácení do stavu, ve

kterém byl daný stát v období před vypuknutím konfliktu, nýbrž má dojít k vytvoření nového prostředí, které bude postaveno na demokracii, prosperitě a bezpečnosti (tamtéž: 24–25). Aktivita spadající do agendy postkonfliktní rekonstrukce se soustředí na širokou škálu cílů a oblastí, například obnova ekonomického sektoru, obnova politického systému, implementace funkční infrastruktury, obnova zdravotnictví a školství a mnoho dalších (Waisová 2005: 99).

Kromě států a společností, které byly konfliktem přímo zasaženy, se na agendě a aktivitách spojených s postkonfliktní rekonstrukce podílejí i mezinárodní organizace. Průběh, úspěch a plnění cílů PKR tak závisí jak na aktérech vnitřních (zasažené státy a jejich vůle a míra kooperace), tak i aktérech vnějších (dodávky zboží, kapacit, strategie apod.). Vnější aktéři představují mírové a vojenské síly, organizace (mezinárodní, regionální, lokální, vládní i nevládní), dárcovské konference založené na principu multilateralismu, vlády samotných států, soukromý sektor a další (tamtéž: 100). Obecně můžeme proces PKR rozdělit do tří po sobě jdoucích fází (Hamre – Sullivan 2002: 92):

1. Počáteční fáze, kdy vstupují vnější aktéři a jsou formulovány nejvhodnější strategie, nástroje a mechanismy PKR, např. implementace vojenských sil, které zajišťují stabilitu a bezpečnost
2. Transformační fáze, kdy dochází k posílení legitimacy a kapacit společností, jež jsou rekonstruovány, např. restituce ekonomického sektoru, soudního systému, implementace nových vládnoucích mechanismů...
3. Poslední fáze, kdy dochází k podpoře udržení nově vytvořených a zavedených procesů a dosavadních výsledků.

Proces PKR se v dnešní době skládá ze čtyř různých, avšak vzájemně souvisejících tematických oblastí či pilířů, kterými jsou následující (Waisová 2005: 100–101):

1. Oblast bezpečnosti, která se vztahuje na všechny aspekty veřejné bezpečnosti a má za úkol vytvořit bezpečné prostředí prostřednictvím rozvoje legitimních, stabilních a účinných bezpečnostních institucí. Zaměřuje se jak na individuální, tak kolektivní bezpečnost a má zajistit prostředí bez vnějších i vnitřních hrozeb či nejistot.

2. Oblast spravedlnosti a usmíření, která implementuje formální i neformální mechanismy, které mají za úkol napomoci v řešení (právních) sporů a při vyrovnávání se s těžkými situacemi z minulosti (genocidy, etnické čistky, sexuální zločiny apod.). Dochází k vytvoření účinného donucovacího aparátu, otevřeného soudního systému, tvorbě zákonů, které jsou založeny na principu spravedlnosti, rovnosti a základních lidských právech. Rovněž dochází k udělení trestů za již spáchané činy a k budování komplexního právního státu.
3. Oblast sociálního a ekonomického blahobytu, která má za úkol obnovu základních služeb pro obyvatele, vytvoření základů pro funkční ekonomický systém a chránit obyvatele před chudobou, epidemiemi a nedostatkem důležitých či základních komodit apod. Tyto kroky vedou ke stabilizaci společnosti a podpoře usmíření mezi jednotlivými skupinami ve společnosti.
4. Oblast vlády a politické účasti, která se zasazuje o obnovu či vytvoření nových politických institucí a vlády, které budou založeny na principech legitimacy a demokracie. Rovněž dochází k tvorbě norem a pravidel, místní samosprávy a zajištění účasti všech obyvatel na politickém rozhodování.

1.1.7 Humanitární pomoc

Dosažení mezinárodní spolupráce při řešení mezinárodních/vnitrostátních krizí prostřednictvím ekonomických, sociálních, kulturních a humanitárních programů a aktivit je jedním z hlavních cílů OSN (United Nations nedatováno b). Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí sekretariátů OSN (*Office for the Coordination of Humanitarian Affairs*; OCHA), jehož členy jsou subjekty OSN, zodpovídá za poskytování koordinované a systémové humanitární pomoci. Rovněž také spravuje Centrální fond reakce na mimořádné události (*Central Emergency Response Fund*; CERF), který byl založen roku 2005 Valným shromážděním OSN (CERF nedatováno). Skrze dobrovolných příspěvků tak rychle reaguje na humanitární krize, které byly způsobeny přírodními katastrofami či ozbrojenými konflikty. Primární odpovědnost za poskytování humanitární pomoci mají rovněž i další subjekty OSN, jmenovitě například Rozvojový program OSN (*United Nations Development Programme*; UNDP), Agentura OSN pro uprchlíky (*United*

Nations Refugee Agency; UNHCR), Dětský fond OSN (United Nations Children's Fund; UNICEF), Světový potravinový program (World Food Programme; WFP) a Populační fond OSN (United Nations Population Fund; UNFPA). Koordinaci reakce na humanitární události týkající se primárně zdraví/zdravotnictví pak spravuje Světová zdravotnická organizace (World Health Organization; WHO) (United Nations nedatováno b).

2 Představení základních pojmů – nástroje a aktivity OSN

Organizace spojených národů disponuje širokou škálou nástrojů, jež využívá při řešení mezinárodních či vnitrostátních konfliktů k tomu, aby docházelo k prevenci konfliktů, jejich řešení a k následnému udržení a posílení mezinárodního míru. Nástroje, které OSN pro tyto účely používá, jsou následující:

Mediace/zprostředkování

OSN hraje klíčovou roli při řešení mezistátních či vnitrostátních konfliktů, a to ve všech fázích – ať už jde o fázi, kdy k přímému konfliktu nedošlo, nebo o fázi, kdy dochází k ozbrojenému konfliktu či o fázi, která nastává po ukončení konfliktu, kdy nastupuje období postkonfliktní rekonstrukce. Roku 1992 bylo založeno Ministerstvo pro politické záležitosti (DPA), které si zadalo za úkol podporovat a pomáhat při práci generálního tajemníka OSN či Rady bezpečnosti a Valného shromáždění při zprostředkovatelském úsilí na žádost stran sporu (DPPA nedatováno). V roce 2019 došlo ke spojení sil DPA s *Peacebuilding Support Unit* (PBO) a vytvořila tak nová forma DPPA (*Department of Political and Peacebuilding Affairs*). Tato jednotka pak úzce spolupracuje s regionálními divizemi, jež zprostředkovávají zmiňovanou mediaci. Jedná se o aktivity spojené s posílením zprostředkovatelské kapacity jak regionálních, tak subregionálních organizací, slouží jakožto úložiště znalostní spadající pod mediaci (politiky a pokyny), získaných zkušeností či postupů, které se v minulosti osvědčily (tamtéž). V rámci agendy mediačních aktivit byl zřízen pohotovostní tým, který je schopen rychle zprostředkovat mediaci mezi zneprátenými stranami. Mediačními aktivitami pak rozumíme například analýzu zneprátených stran, personální asistenci, rozhovory mezi stranami, zajištění potřebných logistických či finančních zdrojů, zajištění mediace na neutrální půdě apod. (tamtéž).

Vyjednávání

Vyjednávání je nejčastěji využívaný prostředek v rámci řešení sporu mezi aktéry. Principem je diskuze mezi zneprátenými stranami, které jsou zastupovány například diplomaty, politickými představiteli či jinými pověřenými osobami. Strany sporu si během vyjednávání jasně stanoví své postoje, prezentují své maximální zájmy a cílem je dojít ke společnému konsensu, většinou na principu kompromisu. K vyjednávání může dojít jak *ad hoc*, tak i za pomoci předem vytvořené komise, která byla vytvořena k řešení

konkrétního problému (Gareis–Varwick 2005: 84). Strany si během vyjednávání mají uvědomit, že mezi nimi opravdu vyvstal stěžejní spor a je potřeba jej společnými silami vyřešit. Komplikaci v rámci procesu vyjednávání však může představovat například přerušení diplomatických styků, kdy strany jasně vyjadřují neochotu ke společné komunikaci (tamtéž).

Sankce

Jak již bylo avizováno v předchozí kapitole, jedním z donucovacích nástrojů OSN jsou právě sankce, jež jsou vynucovacím/donucovacím nástrojem. Jejich charakter cílí na nejcitlivější místa daného aktéra a mají jednotný účel, a sice přimět daného aktéra (stát, entity, individua) k tomu, aby jednal určitým způsobem. Jak již bylo uvedeno, v posledních letech se stále více využívají chytré sankce, které cílí na konkrétní osoby (například na vrcholné představitele daného státu), kterým je v rámci sankčního systému například zakázáno vycestovat z dané země, jsou jim zmražena zahraniční aktiva apod. (Pugh 2018: 325). Sankce jsou různorodé, může se jednat například o finanční restrikce či bojkoty (například ropné bojkoty, diamantové bojkoty apod.), kdy dochází k přerušení odkupu určité komodity, která je pro daného aktéra stěžejní z hlediska ekonomických zisků (Cortright–Lopez–Gerber–Stellingwerf 2007: 352–357). Dále se v rámci sankcí využívají embarga (opět například ropné embargo, zbrojní embargo apod.), kdy dochází k zákazu vývozu určité strategické komodity nebo produktu do určitého státu či k úplnému zamezení obchodních styků. Kromě výše uvedených se sankce mohou dotýkat i konkrétních odvětví hospodářských činností či cestování, kdy dané osobě může být zakázán vstup do určité země (tamtéž).

Dobré služby

Dobré služby poskytuje třetí strana pro strany angažující se v konfliktu. Poskytovatel těchto služeb se přímo neúčastní vyjednávání, nýbrž poskytuje pouze podporu pro strany daného konfliktu. Jedná se v podstatě o podpůrnou činnost, která má zajistit příhodné podmínky pro řešení konfliktu, podporovat diskuzi a jednání mezi stranami a má zamezit výskytu dalších nejasností či problémů. Často jsou dobré služby využívány i v případě, kdy dochází k obnově metody vyjednávání (Gareis–Varwick 2005: 99–101). Poskytovatel pak zprostředkovává nejrůznější stanoviska, zajišťuje tlumočnický v případě jazykové bariéry, vyhledává vhodný prostor pro diskuzi a jednání stran, kdy se

představitelé daných zemí setkají v neutrálním státě, kde atmosféra nepředstavuje ani pro jednu stranu výhodu či nevýhodu a mnoho dalších služeb. Poskytovatelem dobrých služeb může být jak stát jako takový, tak i konkrétní představitel státu, generální tajemník OSN apod.

Šetření

Šetření je jednou z nejméně využívaných metod při řešení sporů mezi aktéry. Principem je zřízení komise, jež se bude snažit zjistit příčinu sporu (monitoruje skutkový stav, ve kterém se aktéři nacházely před vypuknutím konfliktu) (tamtéž: 101). Po zjištění potřebných informací pak komise podává nezávaznou zprávu, která případně slouží jako podklad pro soudní řízení či soudní arbitráž.

Smírčí řízení

Jedná se o kombinaci mediace a vyjednávání, kde sporné strany dosahují dohody a soudní instance mohou poté vzniklé dohody mezi stranami schválit, načež toto rozhodnutí nabývá soudní závaznosti.

Rozhodčí řízení (arbitráž)

Rozhodčí řízení představuje mimosoudní proces v řešení sporů. Vykonávají jej nezávislé a nestranné instituce (rozhodci, arbitrové), přičemž arbitra si zainteresované strany sporu zvolí samy – na rozdíl od soudního řízení (viz níže) je rozhodčí řízení založeno na vůli a zájmu všech zúčastněných stran, jelikož vyjádřily souhlas s využitím této metody (UNCITRAL nedatováno). Arbitráž může mít princip *ad hoc* soudu nebo mohou strany využít stálé rozhodčí soudy, a to například v rámci přidružených organizací (WTO, OBSE apod.). Byť se jedná o mimosoudní proces, rozhodnutí arbitra je závazné a i poražená strana řízení se tomuto rozhodnutí musí podřídit a souhlasit s ním (tamtéž).

Soudní řízení

Soudní řízení je způsob využívaný při řešení sporů, který má právní povahu konkrétní soudní instance, neboť se jedná o závazná rozhodnutí soudu na základě práva a procesních norem. Oproti rozhodčímu řízení (arbitráži) s touto formou řešení sporů nemusí souhlasit všechny zainteresované strany, neboť k zahájení soudního řízení dochází v případě, že jedna strana předstoupí před soud (Crawford–Grant 2007: 193–194.

Hlavním soudem pro řešení mezinárodních sporů právní povahy je Mezinárodní soudní dvůr v Haagu, ke kterému se předávají spory, které mají charakter teritoriální, hraniční, majetkový, diplomatický či spory, které zasahují do vnitřní suverenity konkrétního státu. Tento soud má také na starost řešení kompetenčních sporů mezi jednotlivými orgány OSN nebo sporů mezi státy a orgány OSN (například sporů týkajících se přijímání nových členských států) (tamtéž: 194).

3 Role OSN při řešení občanské války v Sýrii

Občanská válka v Sýrii se spjata s vlnou protestů a nepokojů vyjadřující nespokojenost a nesouhlas s vládami v arabských zemích, dnes známou jako arabské jaro. Na území Sýrské arabské republiky probíhaly v roce 2011 rozsáhlé protesty proti režimu prezidenta Bašára Háfize al-Asada a v zemi propukla občanská válka, která trvá dodnes. Občanská válka v Sýrii má tři základní konfliktní roviny: úsilí koalic porazit Islámský stát, který v Sýrii operuje již od roku 2013, otevřené násilí mezi syrskou vládou al-Asada a opozičními stranami a rozpor mezi tureckými vojenskými jednotkami a syrskými Kurdy (Center for Preventive Action 2023a). Nutno podotknout, že průběh a trvání celého konfliktu mimo jiné komplikuje velké množství zainteresovaných stran a aktérů.

Primárními aktéry jsou již kromě zmiňovaného prezidenta al-Asada a jeho vlády taktéž i Sýrská svobodná armáda (*Free Syrian Army*; FSA), která byla považována za největší a nejvíce sekulární rebelskou skupinu bojující proti Asadově režimu (Alami 2015). Dalším primárním aktérem je libanonská šíitská militantní a politická organizace Hizballáh, jež podporuje vládu al-Asada a zasazuje se o šíření vlivu Íránu v tomto regionu, mimo jiné i prostřednictvím aliance Sýrie, Ruska, Íránu a Iráku na mezinárodní úrovni (Aljazeera Centre for Studies 2016). Jak již bylo zmíněno, jednou ze základních konfliktních rovin je boj koalice USA, Velké Británie, Francie, Turecka, Saúdské Arábie a dalších zemí proti Islámskému státu, který syrské území začal kontrolovat již v roce 2013. Koalice zmíněných států zajistila vzdušnou vojenskou sílu, zatímco další koalice zajistila síly pozemní a podpořila tak členy Sýrské demokratické síly – SDF (Center for Preventive Action 2023a). SDF představují kurdské multietnické síly, které jsou složeny z Kurdů, Arabů a jiných etnických skupin a spadají pod Kurdské jednotky lidové ochrany (YPG) a poskytují své hlavní bojové a vojenské kapacity. YPG představuje nepostradatelnou pomoc Spojeným státům americkým při boji proti Islámskému státu, konkrétně v severovýchodní oblasti Sýrie (Coskun 2021). Stěžejní roli v syrské občanské válce představuje i tzv. Jižní fronta, což jsou jednotky soustředící se oblast od jihu Damašku ke státním hranicím s Jordánskem a Izraelem. Sekundární aktéry můžeme rozdělit na dvě skupiny, a sice ty, kteří podporují al-Asadovu vládu (Írán, Rusko, Čína) a státy, kteří se proti jeho vládě vymezují (USA v čele koalice celkem 81 států, Turecko, Izrael). Kromě OSN a již zmíněných států a skupin má na konflikt vliv například i Evropská unie, která přijala strategii EU pro Sýrii (později regionální strategie EU pro Sýrii a Irák) a strategii pro hrozbu IS. EU se tak angažuje v oblastech týkajících se

distribuce humanitární pomoci, podpory demokracie a lidských práv aj. (European Council nedatováno).

Syrská občanská válka, která započala na konci března roku 2011, představovala řadu nově vzniklých výzev jak pro mezinárodní scénu obecně, tak i pro OSN jako takovou. Konflikt mezi vládou prezidenta al-Asada a povstalci, rostoucí napětí a nepokoje v zemi vedly k politické nestabilitě, porušování lidských práv, migraci a vnitřnímu vysídlení obyvatel. Výjimkou nebylo ani vraždění místních obyvatel, sexuální násilí či náznaky o použití chemických zbraní (Açıkyıldız 2018: 5–6). Na základě těchto přestupků proti lidskosti musela OSN okamžitě a účinně reagovat, a proto Rada OSN pro lidská práva (UNHRC) zřídila mezinárodní vyšetřovací komisi, která se měla porušováním lidských práv v Sýrii zabývat a veškeré případy (včetně válečných zločinů páchané na obyvatelích) měla vyšetřovat.

Na podzim roku 2011 byl Radě bezpečnosti OSN předložen návrh rezoluce, která násilné činy a činy spojené s porušováním LP odsuzovala. Rezoluce měla za cíl vyzvat válčící strany k ukončení používání síly proti civilnímu obyvatelstvu a k propuštění politických vězňů a účastníků pokojných demonstrací (tamtéž: 6). Návrh rezoluce byl však zamítnut, zejména díky právu veta, jež využily dva státy (Rusko a Čína) a další státy, jmenovitě například Brazílie, Indie či Libanon, se hlasování zdržely. Čína se zdráhala zejména kvůli předešlé zkušenosti z občanské války v Libyi, rovněž zde byla i hrozba z možnosti vzestupu extremistických islamistických skupin, přičemž se Čína obávala možného připojení etnických Ujgurů k džihádistickým skupinám v Sýrii (Foot 2020). Ruská vláda se odvolávala na hrozbu destabilizace regionu v důsledku možné vojenské intervence a následného kolapsu vlády Bašára al-Asada (United Nations 2011).

Pro účely účinnějšího a koordinovanějšího řešení konfliktu byl roku 2012 jmenován bývalý generální tajemník OSN Kofi Annan jmenován společným zvláštním vyslancem OSN a Ligy arabských států (tamtéž: 6–7). Krátce po svém zvolení představil Kofi Annan svůj šestibodový plán, který zadal rámeček spolupráce zvláštního vyslance a OSN, a jehož cílem bylo zastavit ozbrojené násilí a aktivně se podílet na ochraně civilistů a na stabilizaci země, zejména z politického hlediska. Rovněž bylo jedním z primárních cílů zajištění humanitární pomoci potřebným a propuštění zajatých osob a stabilizace mimo kontrolu centrální vlády (Ratney 2018: 53). Plán měl taktéž vést k zajištění svobodného pohybu novinářů v rámci nediskriminační vízové politiky v celé zemi a k zajištění respektování svobody sdružování (tamtéž: 54). Annanův plán se sice setkal

s jistým úspěchem, kdy bylo v dubnu téhož roku uzavřeno krátké příměří, nicméně jeho další pokusy o vyjednávání a řešení konfliktu nebyly úspěšné a Annan sám uvedl, že se pro něj role zvláštního vyslance OSN pro Sýrii stala nespelnitelným úkolem (Syria Justice and Accountability Centre 2018). Během své rezignace v létě téhož roku uvedl, že „...*Jako vyslanec nemohu chtít mír víc než protagonisté, víc než bezpečnostní rada nebo mezinárodní společenství, když na to přijde...*“ (tamtéž). Annan viděl největší úskalí dlouhodobého konfliktu v Sýrii zejména v jeho přílišné internacionalizaci a neochotě států vzdát se svých zájmů ve prospěch řešení občanské války.

Prvotním cílem OSN byla politická stabilizace země a zajištění politické podpory, k čemuž byla později připojena i pomoc materiální. Veškeré aktivity se měly soustředit na vyřešení konfliktu mezi oficiální vládou Bašára al-Asada a opozicí prostřednictvím nátlaku na Asadův režim za použití mezinárodní ostrakizace jeho politik a vlády (tamtéž). Pro Spojené státy americké bylo mimo jiné stěžejním cílem poražení Islámského státu a ukončení jeho působnosti v Sýrii. Po neúspěchu v přijetí již miněné rezoluce a poté, co al-Asadův režim stále terorizoval civilní obyvatelstvo, Rada bezpečnosti zřídila roku 2012 pozorovací misi OSN pro dohled nad situací v Sýrii (UNSMIS), která se soustředila na oblasti, které byly konfliktem nejvíce zasaženy (Damašek, Aleppo, Tartus aj.) (Açıkyıldız 2018: 7).

Cílem pozorovatelské mise UNSMIS bylo naplnění bodů stanovených v plánu bývalého generálního tajemníka Kofiho Annana. Tyto body byly následující (Mood 2014):

1. Spolupráce s Kofi Annanem v inkluzivním politickém procesu, který vedla Sýrie za účelem řešení legitimních požadavků syrských obyvatel.
2. Pod dohledem orgánů či přidružených organizací OSN dosáhnout zastavení bojů a ozbrojeného násilí všemi zainteresovanými stranami.
3. Zavčas zajistit distribuci dostatečné, kvalitní a rychlé humanitární pomoci do všech syrských oblastí.
4. Zajistit rychlé a rozsáhlé propouštění zadržovaných osob.
5. Zajištění svobody pohybu po celé zemi.
6. Zasadit se o respektování svobody a práva na sdružování a pokojné demonstrace.

Návrh mise byl přijat a mise byla se svým šestibodovým plánem v dubnu roku 2014 implementována do reality. Mise však čelila nepřátelským akcím v Sýrii, které stále sílily a mise musela být v červnu téhož roku pozastavit své aktivity. V červenci byla o měsíc prodloužena za podmínky toho, že RB potvrdí ukončení používání těžkých zbraní a dojde ke snížení úrovně násilí, aby mise UNSMIS mohla naplnit svůj mandát. Jelikož tyto podmínky nebyly splněny, mise musela být ukončena v srpnu 2012 (UNSMIS 2012).

Stěžejním problémem, kterému musela OSN v rámci občanské války v Sýrii čelit, bylo používání chemických zbraní. Jakékoliv použití chemických zbraní je od Ženevského protokolu z roku 1925 (vzešlo v platnost v dubnu 1997) bráno jako porušení mezinárodního práva (Weiss–Zach 2018: 315). I přes tento fakt se však našlo nespočet důkazů o využití zbraní chemického původu ze strany al-Asadovy vlády v oblasti hlavního města Damašku v roce 2013 (Açıkyıldız 2018: 7). Na následky útoků zemřelo přes 1400 civilních obyvatel, akce byly označeny za válečný zločin a za násilí porušující Ženevský protokol, tedy porušení mezinárodního práva. OSN v reakci na tuto skutečnost vydala téhož roku rezoluci č. 2118, v rámci které OSN pověřila Organizaci pro zákaz chemických zbraní (*Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons*; OPCW), aby odstranila program chemických zbraní Syrské arabské republiky (tamtéž; Weiss–Zach 2018: 315). I přes to, že Asadův režim veřejně prohlásil, že byla odstraněna většina zařízení, která chemické zbraně vyráběly, organizace Human Rights Watch po tomto prohlášení stále reportovala nálety syrských sil na civilní oblasti, a to včetně, škol, nemocnic, trhů a obydlených domů. Při těchto útocích byly použité plošné výbušniny, barelové bomby, kazetová munice či hořlavé zápalné zbraně (Human Rights Watch 2017). Úskalí v rezoluci, která přísně zakazuje použití chemických zbraní, byl však fakt, že neobsahovala bezprostřední hrozbu jakéhokoliv (zejména vojenského) trestu Asadova režimu v případě, že by tento závazek porušil a chemické zbraně by jeho režim skutečně použil. Rezoluce sice obsahovala požadavek na vydání trestu všem, kteří tomuto požadavku při srpnových útocích roku 2013 nevyhověli a zbraně tohoto typu použili, ale zároveň rezoluce explicitně neurčuje, kdo je za tyto útoky zodpovědný. Kromě používání chemických zbraní musela OSN čelit i dalším problémům, které znesnadňovaly průběh řešení konfliktů, jelikož rovněž docházelo i k rozsáhlým sebevražedným útokům, mučení, sexuálnímu či genderově podmíněnému násilí, nuceným zmizením, mimosoudním či svévolným popravám aj. (Syria Study Group 2019: 64).

Cíl OSN zajistit a distribuovat rychlou, kvalitní a potřebnou humanitární pomoc čelil mnoha úskalím. Organizace Amnesty International uvedla, že syrské vládní síly pod vedením prezidenta al-Asada omezily přístup civilních obyvatel k potřebné lékařské péči a prostředkům dovezených prostřednictvím humanitární pomoci. Asadův režim si tak stanovil novou válečnou taktiku, skrze se snažil najít nové spojence a přívržence režimu, a sice hladomor (Amnesty International 2013). Celkovou situaci při plnění cílů OSN komplikovala i přítomnost Islámského státu na území Sýrie, jelikož i ze strany IS docházelo k etnickým čistkám, násilí páchaného na určité skupiny obyvatel a porušování lidských práv. V roce 2014 byly ze strany koalice pod vedením USA provedeny první letecké útoky na složky Islámského státu, a doteď zde probíhají boje za úplné odstranění vlivu IS (Ratney 2018: 4). OSN byla vážně znepokojena pohybem zahraničních teroristických skupin v Sýrii a vyzvala všechny členské státy, aby v rámci mezinárodního práva přijaly opatření, která měla vést k potlačení zapojení zahraničních teroristických jednotek do aktivit Islámského státu či do jiných organizací, které s IS spolupracují či byly Radou bezpečnosti OSN určeny jako teroristické (Syria Study Group 2019: 65). OSN rovněž poukazovala na nutnost přijetí všech závazků v souladu s mezinárodním uprchlickým a humanitárním právem či mezinárodním právem v oblasti lidských práv. OSN skrze vydané rezoluce opět vybízela všechny zainteresované strany syrské občanské války k dodržování veškerých opatření a stanov, která byla v rezolucích zahrnuta. Cíle OSN, které měly vést k ukončení občanské války se však stále jevily jako zcela neefektivní, jelikož konflikt stále nebyl ukončen a zainteresovaní aktéři nedokázali dojít ke společnému konsenzu.

Rada bezpečnosti OSN od roku 2013 přijala celkem 29 rezolucí, které se vztahovaly k situaci v Sýrii, avšak žádná z rezolucí nebyla plně implementována do reality. Úskalí spočívalo primárně v neochotě syrské vlády spolupracovat, a tak docházelo k mnohačetným porušování podmínek a stanov zakotvených v rezolucích OSN. Problémem bylo i časté vetování návrhů rezolucí ze strany Ruska a Číny, jelikož jakožto stálý členové RB OSN měly a stále mají v syrském ozbrojeném konfliktu své vlastní zájmy, které upřednostnily před přijetím návrhů OSN (Global Centre for the Responsibility to Protect 2023). Rusko a Čína tak systematicky chrání Sýrii před opatřeními v rámci mezinárodní odpovědnosti, aby tak chránily své zájmy (zejména se jedná o strategická území vedoucí ke zvýšení vojenských či ekonomických kapacit), a to

i přes to, že GT RB a další orgány OSN opakovaně vyzývali RB OSN k postoupení situace Mezinárodnímu trestnímu soudu (*International Criminal Court; ICC*) (tamtéž).

Velkou nadějí při řešení syrské občanské války představovala roku 2014 rezoluce OSN č. 2139, která měla urychlit rozšíření přístupu k humanitární pomoci a zastavit útoky na civilní obyvatelstvo, únosy, mučení a měla rovněž zastavit obléhání obydlených oblastí. Tato rezoluce byla téhož roku doplněna o rezoluci č. 2165 a rezoluci č. 2191, které mimo jiné umožňovaly humanitární operace OSN za účelem řešení syrského konfliktu ze sousedních zemí, a to bez nutnosti souhlasu prezidenta al-Asada a jeho vlády (Bowen–Gorevan–Hartberg 2015: 3). Rada bezpečnosti OSN v rámci těchto rezolucí uvedla, že (United Nations Security Council 2014):

1. Požaduje okamžité zastavení veškerých útoků na civilní obyvatele a obydlené oblasti nehledě na použité zbraně, rovněž požaduje od všech zainteresovaných stran přijetí vhodných opatření na ochranu civilistů a demilitarizaci nemocnic, škol a dalších civilních objektů, rovněž i zrušení obléhání obydlených oblastí.
2. Odsuzuje jakékoliv zadržování a mučení civilních obyvatel.
3. Požaduje okamžité, bezpečné a neomezené zajištění přístupu pro humanitární konvoje agentur OSN a dalších partnerských organizací, a to i v případě přechodu jednotlivých linií konfliktu a státních hranic.
4. Vyzývá všechny členské státy OSN ke kontinuálnímu přispívání do složek humanitární pomoci či k navýšení finančních, lidských či materiálních zdrojů.

Zmíněné rezoluce byly zásadní i proto, že byly v rámci řešení občanské války v Sýrii snad prvním případem, kdy se Rada bezpečnosti dokázala sjednotit na jednotném plánu, který upřednostnil potřeby syrských civilních obyvatel před zájmy jednotlivých států (tamtéž). Byť se tyto rezoluce jevily jako cesta ke konečnému řešení občanské války, OSN i přes veškeré snahy čelila úskalím a limitům v podobě nerespektování a ignorování jednotlivých podmínek ze strany zainteresovaných aktérů, členských států či opět ze strany členů RB OSN. Počty civilistů (z toho drtivou většinu tvořily děti), kteří potřebovali akutní humanitární pomoc, se nekontrolovatelně zvyšovaly, avšak do některých syrských oblastí se humanitární pomoc dostávala sporadicky nebo vůbec (tamtéž: 3–4).

I přes velký počet přijatých rezolucí nedošlo k vyřešení syrského ozbrojeného konfliktu ani k výrazné změně a konflikt přetrvává dodnes. Rezoluce přijaté RB OSN sice zprostředkují určitý rámec pro ukončení daného konfliktu, ať už se jedná o krátkodobý či dlouhodobý časový horizont, avšak bez toho, aniž by ho aktéři konfliktu plnili, není možné dosáhnout vytyčených cílů. Příkladem může být neúspěšná implementace rezolucí č. 2139, 2165 a 2191 z roku 2014.

I přes veškeré žádosti, podmínky a stanovy, které byly ve zmíněných rezolucích ukotveny, však nedošlo k výraznému zlepšení, ba naopak. Celkový počet obětí útoků zapříčiněných (nejen) syrskou vládou se rapidně zvyšoval, přibyl i počet dětských obětí. OSN několikrát vyzývala k neútočení na nemocnice, školy či jiné civilní cíle, avšak útoky byly nadále směřovány na tyto oblasti. Došlo také k rapidnímu nárůstu obyvatel, kteří migrovali do zahraničí či obyvatel, kteří byli vnitřně vysídleni. Celkově se tím pádem zvýšil počet obyvatel, kteří nutně potřebovali humanitární pomoc a stali se na ni životně závislí. I přes veškerá vyjednávání OSN nebyla úspěšná ani při snaze limitovat a úplně odstranit chemické a výbušné zbraně, jelikož například v roce 2014 se jejich počet ještě zvýšil (tamtéž). Rovněž došlo ke značnému poklesu potravinové pomoci, která oproti roku 2013 klesla o 97 % (tamtéž).

Bylo nadmíru patrné, že se OSN a členské státy musí zasadit o vytvoření efektivní strategie, která by konflikt zastavila. V roce 2014 byla svolána tzv. Ženevská konference o Sýrii (Ženeva II), načež následovala jednání v Sýrii, které zprostředkoval zvláštní zástupce Lakhdar Brahimi. Cílem těchto vyjednávání mělo být poskytnutí prostoru pro komunikaci mezi zainteresovanými stranami v Sýrii, což mělo vést k implementaci nové strategie pro řešení konfliktu. Strany konfliktu se poté dohodly na programu jednání (šlo o násilí, terorismus, proces usmíření, chod národních institucí a zřízení přechodného řídicího orgánu), avšak pouhá neshoda v pořadí projednávání těchto otázek vedla k přerušení jednání ze strany Brahimiho. Druhá Ženevská konference tak znamenala další neúspěch při řešení syrské občanské války.

V létě roku 2014 byl generálním tajemníkem OSN jmenován nový vyslanec pro Sýrii, a sice Staffan de Mistura, který měl za úkol zintenzivnit diplomatickou angažovanost mezi Ruskem a USA a dalšími zainteresovanými aktéry v syrském konfliktu. Tato vyjednávání, známá také jako Vídeňské mírové rozhovory pro Sýrii, vyústila roku 2015 v zřízení Mezinárodní skupiny pro syrskou podporu (*International Syria Support Group*; ISSG) (Political and Peacebuilding Affairs nedatováno). ISSG se

skládala z 20 mocností a mezinárodních organizací a měla za cíl po předchozích neúspěšných pokusech vyřešit syrský konflikt. Následovala rezoluce č. 2254, která podpořila myšlenky Ženevské konference a ukotvila mandát zvláštního velvyslance. Rezoluce specifikovala časovou posloupnost, ve které se měla dít politická transformace v Sýrii a vytvořila podmínky pro zavedení inkluzivní správy věcí veřejných a novou časovou osu pro vytvoření zcela nové ústavy (tamtéž). Celkový proces měl vést k pokojným, svobodným a demokratickým volbám pod dohledem OSN, avšak mandát rezoluce a její cíle se naplnit nepodařilo.

V podobném duchu se nesly i snahy v letech 2016 až 2018, kdy zvláštní velvyslanec de Mistura vedl několik vnitrosyrských vyjednávání a zasloužil se tak o institucionalizaci účasti syrských občanů. Pod jeho vedením byla zřízena Místnost pro podporu občanské společnosti (*Civil Society Support Room; CSSR*), která sídlila v ženevském Paláci národů. Principem tohoto mechanismu bylo přizvání různorodé skupiny občanů Syrské republiky, kde pod vedením OSN probíhaly rozhovory (Hellmüller–Zahar 2019: 86). Přítomen byl i mediátor a mediační tým, zároveň i vybraní zástupci členských států OSN, agentury OSN, nevládní organizace a odborníci. V dalších letech se pak tato vyjednávání nekonala jen v Ženevě, ale i v regionu, a vznikla jakási platforma syrské občanské společnosti, jež měla svými dialogy a jednáními ovlivnit politický proces Sýrie (tamtéž: 86–87). Tyto dialogy a celková angažovanost občanské společnosti napomohla de Misturovi v zisku podpory pro politické procesy.

V roce 2016 opět dochází k prodloužení mandátu *OPCW-UN Joint Investigative Mechanism* pro další rok. V roce 2017 a 2018 se tato vyjednávání soustředila primárně na dva základní aspekty nově přijaté rezoluce č. 2254, a sice na zprostředkování procesu nové ústavy a na přesné požadavky týkající se voleb pod dohledem OSN. Rezoluce rovněž nastínila další kroky v mírovém procesu, podpořila jednání mezi vládou v Sýrii a opozicí a navrhovala okamžité příměří, ke kterému však nedošlo. Nadcházející přijatá rezoluce č. 2328 znamenala jednomyslný souhlas s asistencí zaměstnanců OSN při evakuaci civilistů v oblasti Aleppo. Mělo tak dojít k okamžitému a bezpečnému přístupu k humanitární pomoci a zaměstnanci měli rovněž zajistit ochranu zdravotnických zařízení a příslušného personálu (Masters 2016). Asistence i celková evakuace byla úspěšná a bylo evakuováno několik tisíc obyvatel.

Konflikt však stále přetrvával a nebylo možné najít žádné efektivní řešení, na kterém by se shodly všechny strany konfliktu. V roce 2017 započalo první kolo mírových

rozhovorů v Astaně. Jednání byla zaměřena na vytvoření a následnou realizaci trvalé dohody o příměří a ukončení války. Jedno z kol rozhovorů se zaměřilo na vytvoření čtyř zón deeskalace, což byly oblasti Idlib, východní Ghúta, enklávy Rastan a Talbiseh a provincie Dará‘a a Kunejtra, které byly z větší části ovládnuty opozicí a ručit za ně mělo Rusko, Turecko a Írán (Aljazeera 2017). Ani tyto snahy o mediaci však nebyly úspěšné a konflikt nadále pokračoval. Po neúspěšném vyjednávání v Astaně byla po několikadenních útocích a bombardováních ve východní Ghútě v únoru 2018 vydána nová rezoluce č. 2401, která navrhovala okamžité příměří na 30 dní a dodávky humanitární pomoci zasaženým osobám. Na návrh této rezoluce navázal nově zvolený zvláštní vyslanec pro Sýrii Geir O. Pedersen, který pokračoval v plnění základních cílů a stěžejních bodů rezoluce č. 2254, a sice zapojení syrské vlády a syrskou opozici do vyjednávací komise a trvalého komplexního dialogu. Zároveň je cílem vybudovat důvěru mezi zneprátenými stranami konfliktu a zjednat a usnadnit jednání, která by v ideálním případě měla vést k politickému urovnání občanské války v Sýrii (OSES nedatováno). Rovněž se tato komunikace vztahuje i na již zmiňovanou syrskou občanskou společnost.

I přes veškeré snahy jak mezinárodních organizací, NGOs či samotné OSN však nedošlo ke změně a konflikt i nadále pokračuje. Některé státy (bez asistence OSN) uvalily na Sýrii sankce, například Spojené státy americké prosadily kalibrované sankce, které připravily Asadův režim o důležité zdroje či zablokovaly majetek syrských úředníků a příslušníků Asadova režimu i Asada samotného (United States Department of State nedatováno). Rovněž došlo k zákazu dovozu ropy a ropných produktů ze Sýrie a k zákazu obchodování lidí z USA se syrskou ropou a příslušnými výrobky (tamtéž). Americké či jiné sankce však neměly zásadní vliv na průběh konfliktu, který od roku 2011 trvá dodnes a nepodařilo se ani odstranit vliv Islámského státu, který je na syrském území stále aktivní. Rada bezpečnosti OSN v posledních letech provedla rovněž několik akcí, které měly napomoci při řešení občanské války v Sýrii. V roce 2021 se konalo dvanáct diskusních panelů, které většinou probíhaly prostřednictvím neformálních konzultací patnáctičlenného výboru (United Nations 2022). Od samotného roku 2021 dodnes bylo přijato celkem 27 rezolucí o Sýrii a OSN se i nadále snaží podporovat úsilí a veškeré iniciativy, které by vedly k ukončení konfliktu. Roku 2021 bylo rovněž přijato usnesení o rozšíření přeshraničního mechanismu pro poskytování humanitární pomoci Sýrii, kterou potřebuje zhruba 14,6 milionů lidí (tamtéž). Do humanitární pomoci, která je v mnohých bodech naprosto klíčová, je rovněž zapojena i dceřiná organizace OSN

UNICEF, která shromažďuje prostředky na pomoc dětem v Sýrii, přičemž se největší projekty UNICEF soustředí na oblast pitné vody, kanalizace, sanitace a hygieny, zdraví a vzdělání (tamtéž). Taktéž OSN implementovala regionální plán pro uprchlíky a odolnost, kde se finanční prostředky rozdělí mezi bezmála 6 milionů uprchlíků, kteří prchají do sousedních zemí Sýrie (tamtéž).

4 Role OSN při řešení občanské války v Libyi

Stejně jako v případě občanské války v Sýrii a Jemenu byl vnitrostátní konflikt v Libyi velmi ovlivněn arabským jarem v roce 2011. Stěžejním problémem v Libyi, který nepříznivě ovlivnil průběh celého konfliktu, je vysoká roztržštěnost státu a velké množství revolučních ozbrojených skupin (Lacher 2018: 15). Zmíněné arabské jaro představovalo pro Libyi sérii protestů a demonstrací mířené proti diktátorskému režimu Muammara Kaddáfího, který na vlnu nevole ze strany občanů reagoval střeleckými útoky do řad demonstrantů a nasazením ozbrojených armádních jednotek včetně letadel, která na eliminaci protestů reagovala prostřednictvím leteckých útoků (Neale 2018). Protesty se dotkly zejména velkých měst, jmenovitě například hlavního města Tripolis, dále Benghazi či Al Bayda, ale zasáhly i menší města. Zemřelo několik stovek civilistů a situace vyústila v otevřené povstání. I přes obrovskou vlnu nekonečných protestů a postupnou ztrátu svých příznivců Kaddáfí i nadále odmítal svou rezignaci a povstání nadále pokračovala. Do konfliktu navíc vstoupil nový aktér, a sice nově zformovaná Dočasná národní přechodná rada, která se samovolně nazvala jediným představitelem Libye a zcela odmítala Kaddáfího režim a vládu. Rovněž měl koordinovat revoluční ozbrojené skupiny a libyjské zájmy na národní i mezinárodní úrovni (Clingendael Institute nedatováno). Od října 2011 se po sesazení a následném úmrtí bývalého libyjského vůdce Muammara Kaddáfího snažila přechodná vláda v Libyi o obnovu státních institucí a zajištění stability v zemi. V červenci roku 2012 pak postoupila pravomoce nově zvolenému Generálnímu národnímu kongresu (*General National Congress*; GNC), který se však v průběhu následujících let potýkal s četnými problémy, jmenovitě například s útoky islamistických militantních jednotek na americký konzulát ve městě Benghazi či celkové šíření vlivu Islámského státu či dalších ozbrojených skupin napříč území Libye (Center for Preventive Action 2023b). Dynamický charakter konfliktu a neustále se měnící podmínky i poměry sil vytvořily velice těžké podmínky pro jakékoliv formy vyjednávání. Později, kdy došlo k pádu Kaddáfího režimu, se navíc objevila další hrozba, kdy zástupci jednotlivých frakcí zneužívali svých oficiálních státních pozic k tomu, aby budovali milice pod záštitou státních institucí (Mezran–Miller 2017). Konflikt se nadále vyostřoval a byl nutný zásah mezinárodních aktérů.

OSN musela na eskalaci libyjského konfliktu reagovat velice rychle a flexibilně, vzhledem k tomu, že situace se rapidně zhoršila a počty mrtvých se zvyšovaly (Kolmašová 2016: 184). První kroky, které Rada bezpečnosti učinila, bylo přijetí rezoluce

č. 1970, která celou situaci v Libyi odsoudila a předala ji k šetření Mezinárodnímu trestnímu soudu. Rezoluce rovněž obsahovala kroky k uvalení zbrojního embarga a chytrých sankcí, které cílily na nejvyšší představitele a podporovatele Kaddáfího režimu (včetně Kaddáfího osobně) a zaměřily se na zmrazení zahraničních aktiv a zákaz cestování (United Nations Security Council 2011a). Rovněž se začala projednávat nutnost vytvoření bezletové zóny v souladu s kapitolou VII Charty OSN. K těmto krokům v minulosti několikrát vyzývala organizace Mezinárodní krizová skupina (*International Crisis Group*; ICG) či platforma Genocide Intervention Network (Kolmašová 2016: 185). Rovněž byl zřízen výbor pro definování a uvalení dalších (nejen) chytrých sankcí (tamtéž). V rámci řešení libyjské humanitární krize dále zasahovaly organizace Human Rights Watch, Amnesty International a další NGOs. Stěžejní rezolucí byla rezoluce 1973, která byla přijata 10 hlasy, přičemž se dalších 5 členů zdrželo, a bylo tak schváleno několik dalších stěžejních opatření, která měla vést ke změně situace v Libyi. Jelikož se jednalo o rezoluci, která obsahovala velké množství razantních a důrazných opatření, nebyla podpořena jednomyslně a některé mocnosti využily možnosti zdržení se. Odmítavý přístup Ruska nebyl vzhledem ke zkušenostem z minulosti nijak zvláštní, avšak je potřeba zdůraznit, že Rusko nevyužilo práva veta, nýbrž se jen hlasování zdrželo. Rusko tímto krokem podpořilo hlavní myšlenku a cíl rezoluce, a sice zastavení páchaného násilí na civilním libyjském obyvatelstvu, avšak odmítalo klauzuli povolující užití všech nezbytných prostředků. Obavy byly zejména z praktického hlediska – jak státy ochrání bezletovou zónu, jakými pravidly se budou řídit vojenské operace, jaké jsou limity pro použití síly apod. (tamtéž: 194). Čína se taktéž hlasování zdržela a svůj postoj vysvětlovala obdobně jako Rusko. K přijetí rezoluce č. 1973 tedy nakonec došlo a rezoluce schválila vojenskou intervenci zprostředkovanou NATO za souhlasu a asistence OSN (Mezran–Miller 2017). Rezoluce obsahovala několik klíčových bodů a cílů, a sice (United Nations Security Council 2011b):

1. Zřízení dalšího výboru odborníků (jako o rezoluce předešlé), který se tentokrát bude soustředit plně na naplnění bodů a cílů této rezoluce.
2. Aplikace, posílení a zpřísnění zbrojního embarga a prosazení veškerých opatření vztahujících se k žoldněřským skupinám.

3. Pokračování ve zmrazení zahraničních aktiv vysokých libyjských úředníků a orgánů a rozšíření sankčního seznamu včetně konkrétních osob či subjektů.
4. Apeluje na okamžité ukončení konfliktu, ukončení násilí (zejména násilí a zneužití páchaného na civilním obyvatelstvu) a uzavření příměří mezi nepřátelými stranami.
5. Umožňuje všem státům, které jsou součástí intervence, aby přijaly veškerá příslušná a nezbytná opatření, které povedou k ochraně civilního obyvatelstva a obydlených oblastí, které jsou ohroženy útoky.
6. Povolení členským státům použít sílu v případě, že bude ku prospěchu k ochraně civilního obyvatelstva a zasažených oblastí, nesmí být však užitá forma okupace.
7. Zřízení okamžité bezletové zóny, která se vztahuje na vojenské libyjské letectvo a vyzývá státy, jež se účastní libyjské intervence, aby tuto skutečnost respektovaly a prosazovaly ji.

Stěžejní bod představovalo právě zavedení bezletové zóny, jejíž podmínky odkazovaly na sankce a postihy za nedodržení podmínek vyplývajících z článku 26 rezoluce předešlé (rezoluce č. 1970). Bezletová zóna v Libyi byla částečně zřízena i na popud Ligy arabských států, která k tomuto rozhodnutí Radu bezpečnosti přímo vyzvala. K iniciativě se rovněž připojila i Severoatlantická aliance, která bezletovou zónu považovala jako nutnou podmínku svého potenciálního zapojení do řešení občanské války v Libyi (ČTK 2011). Jedinou výjimku v rámci tohoto opatření měly samozřejmě humanitární dodávky potřebných komodit přepravované leteckou dopravou.

Jak již bylo zmíněno, vojenská intervence probíhala za rozsáhlé spolupráce a angažmá Severoatlantické aliance, což v některých bodech přesahovalo oficiální mandát Rady bezpečnosti OSN. Rada bezpečnosti OSN jako taková nedává organizacím, orgánům či jiným aktérům žádné zmocnění v případě intervence vedoucí ke změně režimu, o což v tomto případě přesně šlo (Kříž 2012: 38–41). Intervence rovněž porušila rezoluci RB OSN týkající se zbrojního embarga a poskytnutí vojenského výcviku, a to konkrétně vojenského výcviku povstaleckých skupin. Rovněž byla porušena nestrannost v rámci vynucení přijatých opatření a rezolucí Rady bezpečnosti, jelikož při plnění cílů a

hlavní myšlenky intervence docházelo ke komplexnímu ničení mezinárodně uznávané vlády, a to za použití ozbrojených a vojenských prostředků (tamtéž: 59–61; Kolmašová 2016: 179–180). Případ intervence je tak označován jako překročení mandátu Rady bezpečnosti OSN, nikoliv jako případ nelegální intervence (Terry 2015: 168–171). Intervence NATO v Libyi je dalším příkladem intervence, kterou RB OSN autorizovala jako užití síly na ochranu místního obyvatelstva, a zároveň předem udělila mandát k užití veškerých dostupných prostředků (Kolmašová 2016: 179). Vojenská/ozbrojená síla v rámci této intervence byla užitá na základním principu odpovědnosti za ochranu (*Responsibility to Protect*; R2P), který byl celosvětově podpořen na Světovém summitu OSN v roce 2005. Základním cílem této iniciativy je ochránit civilní obyvatelstvo před genocidou, etnickými čistkami, válečnými zločiny a zločiny proti lidskosti.

Pod nátlakem přijatých rezolucí a následné intervence byl Muammar Kaddáfí nucen veřejně vystoupit a vyjádřit se k celé situaci. Během projevu ve státní televizi vyzval k trvalému příměří (Sherwood – Rice 2011). Projev zahrnoval i Kaddáfího vůli vyjednávat s NATO a OSN, zejména kvůli leteckým útokům na jeho vládní budovy v libyjském hlavním městě Tripolis. I přes to, že vyhlásil trvalé příměří a zastavil všechny vojenské operace po celé Libyi, svou rezignaci stále odmítal. Kromě toho, ke skutečnému naplnění principu příměří a ukončení útoků na civilisty a jiných ozbrojených akcí nedošlo, jelikož hned druhý den od tohoto prohlášení vstoupili pozemní jednotky Kaddáfího režimu do města Benghází a následovaly dělostřelecké a letecké útoky na toto město (BBC 2011b). Nejenže došlo k porušení deklarovaného příměří, došlo i k porušení bezletové zóny, která byla vyhlášena Radou bezpečnosti OSN. Kaddáfí a jeho vláda však veškeré útoky popřela a vinila z nich povstalecké skupiny, kterým šlo jen o podnícení další zahraniční intervence (tamtéž).

Následovala další mezinárodní intervence ze strany NATO s mandátem OSN, která zahrnovala letecké nálety, které přiměly vojenské jednotky spadající pod Kaddáfího režim stažení z města Benghází. Susan Rice, velvyslankyně Spojených států amerických při OSN, upozornila na riziko zapojení extremistických skupin a radikálních militantních jednotek do občanské války v Libyi, zejména zapojení Al-Kaidy a Hizballáhu (CBS News 2012). Jejich zapojení by totiž mohlo být rizikové hlavně z hlediska dodávek zbraní povstaleckým skupinám, což by mohlo vést k navýšení útoků (nejen) na civilní obyvatele a k celkové eskalaci konfliktu. Do řešení vnitrostátního konfliktu v Libyi se rovněž zapojila i skupina států G8, která poukázala na nutnost rezignace Kaddáfího a ustanovení

nové libyjské vlády (BBC 2011a). Pro tyto účely mělo Rusko představovat roli prostředníka a vyjednat Kaddáfího odchod. Následující jednání o změně vlády a rezignaci prezidenta však Kaddáfí zcela odmítl a v čele Libye nadále setrval.

Po smrti prezidenta Kaddáfího v říjnu roku 2011 byla ustanovena nová přechodná vláda, která měla být u moci až do nových voleb. Krátce poté došlo k přijetí rezoluce č. 2009, která částečně zrušila některé sankce, a naopak povolila mandát a rozmístění podpůrné mise OSN s názvem UNSMIL (*United Nations Support Mission in Libya*). Jednalo se o misi s politickým, nikoliv vojenským mandátem a jejím cílem bylo podpořit přechodnou vládu a její orgány v postkonfliktním úsilí, poskytovat mediaci při implementaci nových politických závazků a dohod, podpořit stávající či nově vzniklé klíčové politické instituce podporující právní stát a monitorovat situaci týkající se porušování lidských práv a tyto skutečnosti dále reportovat (Department of Political Affairs nedatováno). Mise byla realizována pod vedením zvláštního zástupce generálního tajemníka a její původní trvání bylo stanoveno na dobu tří měsíců. Každoročně byl mandát mise UNSMIL prodlužován a od roku 2019 byl prodloužen až do září roku 2020. Mandát mise rovněž zahrnoval její základní cíle, které byly následující:

1. Zasadit se o obnovu veřejné bezpečnosti a pořádku
2. Aktivně podporovat všechny klíčové aktivity směřující k vytvoření právního státu, zejména proces implementace nové ústavy a svobodných voleb
3. Podporovat aktivní a inkluzivní politický dialog, otevřeně podporovat myšlenku národního usmíření
4. Posílit nově vznikající instituce a obnovu veřejných služeb, které vedou k rozšíření státní moci
5. Aktivně podporovat, prosazovat a chránit základní lidská práva a přechodnou spravedlnost, zejména s důrazem na zranitelné skupiny
6. Podporovat kroky a aktivity vedoucí k okamžité hospodářské obnově Libye
7. Koordinace potřebné podpory ze strany dalších aktérů, ať už se jedná o bilaterální či multilaterální spolupráci (tamtéž).

Následovala rezoluce č. 2016, která zrušila jak bezletovou zónu, tak i ustanovení o použití síly na ochranu civilistů (viz předchozí princip R2P a vojenská intervence se

souhlasem RB OSN). Další rezoluce č. 2017 podpořila nešíření přenosného protiletadlového raketového kompletu krátkého dosahu (*Man-portable air-defense system*; MANPADS), chemických či ručních palných zbraní a jejich zásob (Security Council Report nedatováno). Problematika spojená s MANPADS byla nadále zmíněná v nadcházející rezoluci č. 2022, která prodloužila mandát mise UNSMIL, a zároveň měla tato mise pomoci libyjským vládním orgánům při řešení hrozby šíření tohoto typu zbraní. Mise UNSMIL a její panel expertů byla poté prodloužena o další rok, což bylo zakotveno v rezoluci č. 2298 z roku 2012 (tamtéž). Zprostředkovatelská mise UNSMIL se snažila svým mandátem co nejvíce těžit z příznivých podmínek, jakým byla jednotná a jasná podpora ze strany Rady bezpečnosti a také podpora západních států v rámci podpory veškeré mediace OSN. Až do uzavření dohody stěžejní a důležitou roli OSN jakožto zprostředkovatele v rámci libyjské občanské války nezpochybňoval žádný stát (Lacher 2018: 20). Limitem, kterému musela OSN a její zvláštní velvyslanec čelit, byl přístup a celkový postoj Egypta a SAE k libyjskému konfliktu. Vlády zejména západních zemí nebyly schopny tyto státy přesvědčit k přijetí vstřícnějšího a otevřenějšího přístupu k řešení konfliktu a ke kooperaci s OSN a dalšími zainteresovanými aktéry a státy. Sobecké zájmy Egypta a SAE či jejich dodávky vojenské techniky pro jednotky Haftarova režimu logicky podkopávaly cíle a snahu OSN a dalších zapojených aktérů. Toto komplikovalo další pokusy o mediace mezi zneprátelenými stranami konfliktu a využití dalších nástrojů vedoucích k ukončení občanské války.

Soupeření a omezená komunikace i ochota k příměří mezi libyjskými frakcemi však nadále eskalovala a vyvrcholila v létě roku 2014, kdy se Libye *de facto* rozdělila na dva soupeřící útvary. První část zahrnovala město Tobruk a jeho okolí, které kontroloval generál a bývalý vysoký důstojník Muammara Kaddáfího Chalífa Haftar společně s nově zvolenou Sněmovnou reprezentantů (*Majlis al-Nuwaab*) a druhá část, která se soustředila na město Misuráta a byla vedena islamisticky orientovanými vůdci jednotlivých militantních skupin (Mezran–Miller 2017). První pokusy podpůrné mise OSN pro přechod Libye na demokratický stát bohužel selhaly, a to zejména v asistenci při vyjednávání mezi Sněmovnou reprezentantů a vůdci militantních skupin. Problémem byla značná polarizace mezi jednotlivými stranami konfliktu. V roce 2014 mělo dojít k vyjednávání mezi Sněmovnou reprezentantů a opozičními poslanci ve městě Tobruk, avšak i tato iniciativa nebyla úspěšná. Zejména se tento spor týkal vyjednávání s Islamisty a nařčení Haftarova režimu z kontrarevoluce (Lacher 2018: 18).

K nalezení společného konsensu tedy nedošlo, jelikož zájmy obou skupin byly příliš různorodé. Haftarovy jednotky pak otevřeně bojovaly proti koalici džihádistických a revolučních skupin v libyjském městě Běnghází (Mezran–Miller 2017). Roku 2015 se strany začaly stále markantněji nacházet v politické a vojenské patové situaci. OSN, která zprostředkovávala mediaci mezi zástupci obou útvarů vznikajících na území Libye, podpořila myšlenku přechodu z politické polarizace a aktivně vedla obě strany k uzavření příměří. OSN také (ne)přímo podporovala jednotlivé libyjské velitele, kterým se podařilo vyjednat lokální příměří v západní části Libye (tamtéž). Jednalo se však pouze o příměří uzavřené na malé části území, ve zbytku země konflikt stále pokračoval. Jelikož se uzavřené příměří netýkalo celého území, došlo například i k expanzi jednotek Islámského státu po zbytku Libye, zejména do města Syrta, které považovaly za své velitelství (Lacher 2018: 18).

Roztříštěnost území, neschopnost zainteresovaných aktérů komunikovat či hledat kompromis a humanitární katastrofy učinily z Libye v roce 2014 jakési hrací pole, kde neplatila žádná pravidla. Snahy OSN a uvalené sankce podkopávaly některé státy, jmenovitě například Egypt a Spojené arabské emiráty, které dodávaly Haftarově režimu těžkou vojenskou techniku a jiné bojové vybavení. K porušení pravidel stanovených v rezolucích OSN došlo ze strany SAE také leteckými útoky na milice v Tripolisu. Samotná OSN i Spojené státy americké a evropské vlády tuto skutečnost prošetřovaly, avšak SAE se k útokům nikdy nepřiznaly. SAE navíc v následujících letech tajně postavily letovou základnu v oblasti východní Libye, ze které opakovaně vysílaly střely na oblasti, kde působili Haftarovi oponenti (tamtéž: 19). OSN během let 2016 a 2017 reportovala více než 3 útoky vyslané z této základny pod vedením SAE či Egypta.

OSN také čelila velkému problému s obchodováním s lidmi, na který roku 2015 reagovala přijetím rezoluce č. 2240, která zakazuje všechna plavidla na volném moři u libyjského pobřeží, která byla používána k nelegálnímu převozu migrantů a obchodu s lidmi. Roku 2016 se ustanovení této rezoluce obnovilo v rezoluci č. 2312. Kontrola moří byla podpořena následující rok rezolucí č. 2292, která členským státům dala roční oprávnění ke kontrole a inspekci volného moře u pobřeží Libye a všech plavidel směřujících z nebo do Libye (Security Council Report nedatováno).

OSN ve spolupráci s Evropskou unií nadále usilovala o vyjednávání, které by vedlo ke konečnému řešení občanské války. Tato snaha vyvrcholila v prosinci roku 2015 podpisem libyjské politické dohody (*Libyan Political Agreement; LPA*) v marockém

měště Skhirat pod záštitou OSN (International Crisis Group 2016). Dohoda měla za cíl vyřešit spor mezi zmiňovanou Sněmovnou reprezentantů a k ní přidruženou vládou sídlící v Tobruku a Generálním národním kongresem (GNC) a jeho vládou v Tripolisu. Byla vytvořena tzv. Prezidentská rada a v březnu roku 2016 se ujala úřadu v Tripolisu. Prezidentská rada představovala jakýsi exekutivní orgán, jehož úkolem bylo sestavit novou vládu za podpory nově vzniklého poradního sboru s názvem Vysoká státní rada, která byla sestavena z bývalých členů GNC. Rovněž byla zřízena přechodná Vláda národní jednoty (*Government of National Accord*; GNA) v čele s premiérem Fayezem al-Serrajem (tamtéž; Mezran–Miller 2017). Vyjednávání a dohodu ze Skhiratu aktivně podpořili zejména západní sousedé Libye (Alžírsko, Tunisko), zatímco SAE a Egypt dohodu podpořily podle slovně a nijak se nepodílely na naplnění jejího cíle, a to i přes úsilí zvláštních zástupců OSN pro Libyi Bernardina Léona (září 2014 – listopad 2015) a Martina Koblera (listopad 2015 – červen 2017). Pro Egypt i SAE bylo stále výhodnější podporovat Haftarovu vládu a upřednostnit ji před cíli o vyjednávání a řešení konfliktu ze strany OSN. Úsilí a snahy OSN při řešení občanské války v Libyi tak čelily úskalím v podobě nespolupráce Egyptu a SAE s ostatními státy, orgány OSN a mezinárodními organizacemi (Lacher 2018: 19). Rada bezpečnosti navíc po uzavření dohody ze Skhiratu pověřila misi UNSMIL, aby podpořila a koordinovala veškeré aktivity vedoucí k budování kapacit pro nově vzniklou GNA. Role OSN by v případě, že by byla dohoda postavena na principu rozdělení moci mezi jednotlivé strany konfliktu, představovala funkci neustranného zprostředkovatele. Skutečná role OSN však spočívala v podporování předsednické rady, která se vymezovala proti svým odpůrcům, jelikož dohoda jako taková byla podepsána na principu odporu jedné skupiny aktérů proti mnoha dalším (tamtéž: 25). V praxi to znamenalo odsun a vytlačení odpůrců z hlavního města Tripolis, kterému předcházelo několik etap bojů ze strany milic spojených s Radou předsednictví. Mise UNSMIL rovněž podpořila východolibyjskou skupinu konzervativních vůdců milic, jelikož chtěla prostřednictvím GNA rozšířit svůj vliv a pokud možno eliminovat vliv Chalífy Haftara. Jakékoliv snahy o zprostředkování vyjednávání ze strany OSN mezi vládou a jejími odpůrci byly však velice omezené okolnostmi a takřka nemožné. Haftar i více jak rok od uzavření smlouvy opakovaně odmítal jakákoliv setkání a vyjednávání se zvláštním zástupcem OSN pro Libyi Martinem Koblerem (tamtéž: 25–26).

OSN se také musela zaměřit na problematiku chemických zbraní, které pro (nejen) Libyi představovaly značné riziko, proto byla v červenci roku 2016 přijata rezoluce

stanovující přemístění a následnou likvidaci libyjských chemických zbraní kategorie 2. Roku 2016 došlo k další prodloužení mandátu rezoluce, tentokrát č. 2278, která prodloužila sankce vůči Libyi o další rok. Sankce byly opět převážně ekonomického rázu (embarga, bojkoty), a rovněž byly prodlouženy sankce cílené na konkrétní osoby a další chytré sankce. K obnovení sankcí v podobě zbrojního embarga pak došlo v roce 2017 v rámci rezoluce č. 2292. Obnoven byl taktéž i panel expertů OSN, který pomáhal libyjskému sankčnímu výboru a také opatření, která zahrnovala především nezákonný vývoz ropy z Libye (Security Council Report nedatováno). Rok 2017 byl taktéž klíčovým v rámci iniciativ vedoucích k vyjednávání. Speciální velvyslanec OSN Ghassan Salamé totiž představil několik unilaterálních mediačních iniciativ, které měly napomoci trvalému řešení libyjské občanské války. Překážkou však zůstávala Francie, která se snažila o zrychlený volební proces v Libyi. I přes veškeré mediační aktivity se do roku 2018 nepodařilo prokázat větší úspěch či pokrok v procesu vedoucím k ukončení vnitrostátního konfliktu. Jednotlivé státy se tak uchýlily k jednostranným iniciativám bez pomoci OSN, a to včetně zmiňované Francie. Francouzská vláda se pokoušela přimět skupinu libyjských aktérů, aby přijali rozhodnutí ohledně velice krátkých termínů pro parlamentní a prezidentské volby v Libyi. Západní evropské vlády byly vůči tomuto skeptické, italská vláda se pak této iniciativě otevřeně postavila (Lacher 2018: 19; Center for Preventive Action 2023b). Zvláštní velvyslanec OSN pro Libyi Salamé tak musel jednat s francouzským prezidentem Macronem o termínech a požadavcích ostatních států pro konání libyjských voleb, jelikož francouzské představy byly příliš nereálné. Komunikace však byla natolik zdlouhavá, že Salamé přišel o důležitý časový horizont, který byl zapotřebí k vytvoření udržitelnějšího rámce pro další vyjednávání (Lacher 2018: 19–20). Od nástupu Ghassana Salamého se začala mise UNSMIL také více odchylovat od GNA a znovu se začala svým mandátem a aktivitami soustředit na svou původní roli, a sice na roli nestranného prostředníka.

Rezoluce přijaté od roku 2017 se pak soustředily zejména na prodloužení a prohloubení mandátu mise UNSMIL, kontrolu plavidel na volném moři poblíž libyjského pobřeží, zbrojní embargo (hlavně na kontrolu jeho dodržování), aktivity směřující k zabránění obchodu s lidmi a prodloužení působení panelu odborníků zaměřující se na dodržování veškerých opatření v rámci uvalených sankcí (ropné embargo) až do února 2020, přičemž pro tuto rezoluci (č. 2441) hlasovalo celkem 13 států a 2 státy se hlasování zdrželo (Rusko a Čína) (Security Council Report nedatováno). Mandát této rezoluce byl

pak několikrát prodloužen. Stěžejní akcí v rámci řešení občanské války v Libyi byla berlínská mezinárodní konference o Libyi, která proběhla v lednu roku 2020. Proces vyjednávání, která této konferenci předcházela, započal v září 2019 a vycházel z iniciativy německé vlády a zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro Libyi Ghassana Salamého. Celkový proces vyjednávání byl rozdělen do tří etap, přičemž berlínská konference představovala etapu druhou. OSN při vyjednáváních spolupředsedala s německou vládou, která zároveň poskytla zásadní diplomatickou podporu (UNSMIL 2020). Na berlínské konferenci byly na základě pozvání německé kancléřky Angely Merkelové přítomny vybrané státy (například Alžírsko, Itálie, Spojené arabské emiráty, Rusko, Francie, Turecko, Egypt aj.) a samozřejmě vysocí představitelé OSN a generální tajemník OSN spolu se zvláštními zástupci pro Libyi, Africkou unii, Ligu arabských států a Evropskou unii (tamtéž). Předmětem konference bylo přirozeně dosažení společného konsensu mezi přítomnými státy v otázce řešení občanské války v Libyi. Největší důraz se kladl na přípravu takových podmínek, které usnadní a napomohou procesu mezinárodního zastřešení v oblasti ochrany vnitrolibyského vyjednávání a diskuzí o budoucnosti Libye a finálního řešení konfliktu (tamtéž).

Na konferenci se dále projednávala důležitost obnovy libyjské vnitřní suverenity, nezávislosti a teritoriální integrity a také se poukázalo na nebezpečí plynoucí z šíření vlivu Al-Kaidy a Islámského státu během trvání libyjské občanské války. Toto nebezpečí pramenilo zejména z proliferační zbraní a konceptu tzv. ekonomiky predátorství (*economy of predation*), což představovalo reálnou hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. Dále se projednávala konkrétní asistence OSN, generálního tajemníka a Ghassana Salamého k mírovému řešení libyjské krize, a to bez použití vojenské síly. Konference uznala hlavní roli OSN při zprostředkování inkluzivního vnitrolibyského politického procesu, rovněž i při asistenci v rámci procesu usmíření, které pramenilo z dohody ze Skhiratu z roku 2015 a dalších příslušných rezolucí přijatých RB OSN. V procesu usmíření a stabilizace Libye měli kromě OSN figurovat i další důležité orgány, organizace a aktéři, jmenovitě například Africká unie a její Výbor hlav států a předsedů vlád na vysoké úrovni pro Libyi, Liga arabských států, libyjské sousední země (zejména Alžírsko) a Evropská unie (Presse – und Informationsamt der Bundesregierung 2020). Jednotlivé organizace měly úzce spolupracovat jak mezi sebou, tak především s OSN. Výsledky konference jasně vyjádřily plnou podporu dobrých služeb generálního tajemníka OSN a jiných orgánů, stejně tak i veškerých mediačních aktivit, ať už jednotlivých akcí či aktivit zahrnutých v misi

UNSMIL či v agendě zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN pro Libyi Ghassana Salamého. V rámci implementace agendy se kladl velký důraz na princip spolupráce a komplexního přístupu při řešení libyjského konfliktu.

Výsledkem berlínské konference byl návrh na trvalé usmíření zneprátených stran působících v Libyi a ukončení Haftarova úsilí k dobytí hlavního města Tripolis (International Crisis Group 2020). OSN vyzvala všechny zúčastněné strany, aby ještě posílily a rozšířily své snahy a úsilí o trvalé příměří, deeskalaci konfliktu a eliminaci nepřátelských a ozbrojených akcí (včetně leteckých útoků). OSN měla zprostředkovat veškerá vyjednávání a vytvořit komisi, která by monitorovala a reportovala celý průběh vyjednávání vedoucí k uzavření trvalého příměří. Rovněž OSN vyzvala k rozpuštění všech ozbrojených a militantních skupin operujících na území Libye (rovněž zahrnuto v rezolucích č. 2420 a 2486) a přemístění a následné likvidaci těžkých zbraní, letecké vojenské techniky a dělostřelectva (Presse – und Informationsamt der Bundesregierung 2020). OSN rovněž vyzvala členské státy k poskytnutí personálních či hmotných zdrojů pro aktivity mise UNSMIL vedoucí k naplnění jejího mandátu. Výsledná rozhodnutí konference se rovněž vztahovala na sankce, zejména na zbrojní embargo a zákaz proliferace zbraní. Sankce měly být podle OSN také uvaleny na všechny aktéry, kteří by porušovali pravidla a závazky vyjednávání o trvalém příměří (tamtéž).

Berlínská konference taktéž odstartovala dialog mezi pěti vojenskými důstojníky loajálních ke GNA a pěti vojenskými důstojníky Haftarova režimu (tzv. *5+5 Joint Military Commission*), který později zprostředkovala samotná OSN (International Crisis Group 2020). Další vyjednávání pak byla politického a ekonomického charakteru a byla svolávána OSN s cílem ukončení Haftarovy kampaně, která měla vést k dobytí Tripolisu. Haftarovy jednotky se sice v červnu 2020 stáhly z hlavního města, vyjednávání však v předchozích měsících nepřinesla žádné markantní či pozitivní výstupy. Jednotky operující pod GNA zahájily útok na centrální Libyi, která byla pod Haftarovou kontrolou, přičemž Turecko poskytlo jednotkám GNA značnou vojenskou podporu. Cílem bylo získat ropná zařízení, která Haftar blokoval (tamtéž). Jednotky GNA však celou situaci brzy přehodnotily, jelikož egyptská vláda hrozila přímou vojenskou intervencí a použitím vojenské techniky (včetně stíhaček) z Ruska. Tato hrozba vedla k trvalému zastavení bojů na celém území Libye (tamtéž).

Berlínská konference, následné vyjednávání a ukončení útoků a bojů na libyjském území vytvořily příhodnou půdu pro finální dohodu o příměří. Situaci taktéž napomohlo

vyjednávání mezi nepřátelými skupinami, které v září roku 2020 hostil Egypt a také dohoda mezi členem vlády v Tripolisu a členem Haftarovy vlády, která byla zprostředkována Ruskem a po finálním setkání vojenských důstojníků vedla k eliminaci blokády ropných zařízení (tamtéž). Dohoda o oficiálním neformálním celostátním příměří byla pak podepsána dne 23. října 2020 v Ženevě, která stvrdila příměří, které zainteresovaní aktéři dodržovaly od srpna téhož roku (tamtéž; Aljazeera 2020). Dohoda o příměří požadovala okamžité ukončení veškerých bojů, útoků a nepřátelských akcí na celém území Libye. Dle slov zastupující libyjské vyslankyně OSN Stephanie Williamsové všechny zainteresované strany souhlasili s úplným celostátním trvalým příměřím, a to s okamžitou platností a v plném rozsahu (Aljazeera 2020). OSN měla dále dohlédnout na stažení všech ozbrojených a vojenských skupin z předních linií a na jejich návrat do základních táborů, stejně tak i na odchod všech bojovníků a vojáků z libyjského území, a to do tří měsíců od uzavření této dohody. Strany se také zavázaly k pozastavení všech vojenských dohod uzavřených se zahraničními podporovateli, a to do té doby, dokud v Libyi nebude etablována nová a sjednocená vláda (tamtéž; UNSMIL nedatováno). Uzavření libyjského příměří znamenalo určitý pokrok ke stabilizaci země, došlo například k přípravám prvních voleb a formování nové legitimní libyjské vlády. I přes veškeré snahy a politické rozhovory, které byly zprostředkovány misí OSN UNSMIL, však v prosinci roku 2021 došlo ke zrušení konání prezidentských a parlamentních voleb a Libye se opět přiblížila ke stavu politické polarizace (Williams 2022; Human Rights Watch 2023). V březnu roku 2022 byl vytvořen vládní orgán GNS (*Government of National Stability*), který za pomoci Chalífy Hiftara z Libyjských arabských ozbrojených sil (*Libyan Arab Armed Forces*; LAAF) převzal kontrolu nad vládními institucemi, které byly situovány na východě a jihu Libye. Od května do srpna téhož roku následovala série střetů jednotek loajálních k GNS a opozičními stoupenci GNA, avšak nebyli schopni převzít vládu v hlavním městě Tripolis (Human Rights Watch 2023). LAAF jako taková se převážně bojů neúčastnila. OSN opět reagovala několika politickými jednáními, avšak ani jedno z kol rozhovorů nevedlo k dosažení jednotného konsensu v oblasti legislativní a ústavní celostátní volby (tamtéž).

5 Role OSN při řešení občanské války v Jemenu

Stejně jako v případě dvou předchozích občanských válek, i situace v Jemenu byla silně ovlivněna arabským jarem. Rozsáhlé protesty a demonstrace započaly v lednu roku 2011 u univerzity ve městě Saná'a a požadovaly svržení jemenského prezidenta Alího Abdulláha Sáliha a jeho vlády (Battaglia 2021). Protesty a demonstrace probíhaly hlavně kvůli velice špatné ekonomické situaci v Jemenu, státním dluhům, extrémním cenám (zejména vysoké ceny ropných produktů), politické nestabilitě a nejednotné kmenové společnosti (Montgomery 2021). Velitel povstalecké skupiny zajdíjských šíitů s názvem Hútiové, Abdulmálík al-Hútí, podpořil jménem své skupiny všechny demonstranty a požadoval rovněž Sálihovu rezignaci (Jamjooma – Theodorou 2011). Sálih však veškeré protesty i návrhy na případnou rezignaci odmítal, i přes to, že demonstrace sílily. Sálih a jeho bezpečnostní složky zahájili v reakci na protesty represi, která si vyžádala stovky obětí (tamtéž). V dubnu téhož roku Sálih prohlásil, že nebude usilovat o znovuzvolení, ale namísto toho přijme jím vedený Všeobecný lidový kongres plán, který byl navržen státy spadající pod Radu pro spolupráci arabských států v Zálivu (*Cooperation Council for the Arab States of the Gulf*; CCASG/GCC) (Montgomery 2021). Dohodu zahájila Saúdská Arábie a její náplní byl mimo jiné i konec Sálihovy vlády a zahájení politického procesu vedoucí k přechodu na novou vládu (Battaglia 2021; Transfeld 2018: 44).

Dohoda byla oficiálně podpořena RB OSN, která v rámci rezoluce č. 2014 otevřeně posílila iniciativu GCC k mírovému předání moci nové vládě (Security Council Report nedatováno b). Sálih svým prohlášením o podpisu *de facto* přislíbil jistou změnu režimu a chtěl tak omezit protesty a uklidnit obyvatele. Nadějnou vyhlídku však nahradila brutální opatření v podobě Sálihových nařízení vedoucích k útokům na demonstranty. Sálih navíc zmíněnou dohodu zprostředkovanou GCC odmítl podepsat. Se Sálihovým rozhodnutím dohodu nepodepsat nesouhlasila vlivná kmenová federace Hashid a další armádní velitelé, kteří jako důkaz odporu Sáliha podpořili opozici a demonstranty. Napětí sílilo a situace eskalovala do ozbrojených střetů u města Saná'a (Montgomery 2021). V důsledku ozbrojených střetů a bombových útoků byl prezident Sálih v červnu roku 2011 zraněn a do prezidentského úřadu se vrátil až v září téhož roku, přičemž ozbrojené útoky stále pokračovaly a situaci v Jemenu se nepodařilo uklidnit. V listopadu Sálih podepsal dohodu o rezignaci a vládu přebíral jeho nástupce Abd Rabú Mansúr Hádí, který Sáliho zastupoval v době jeho hospitalizace po ozbrojených útocích. Roku 2012 došlo ze strany OSN ke zřízení funkce a úřadu zvláštního vyslance GT OSN pro Jemen, který poskytoval

podporu politického transformačního procesu a inkluzivní účasti marginalizovaných skupin (DPPA nedatováno c). GT OSN ve spolupráci s výše zmíněným zvláštním vyslancem OSN pro Jemen se začal v jemenském konfliktu angažovat taktéž i prostřednictvím dobrých služeb a mediačních aktivit (Transfeld 2018: 50).

Politická situace v Jemenu však znovu eskalovala roku 2014. Konference národního dialogu za podpory a zprostředkování ze strany OSN skončila v lednu tohoto roku po několikaměsíčním jednání a byla vyjednána nová jemenská ústava. Poté následovala implementace nového plánu pro politickou transformaci Jemenu, kterou schválil prezidentský panel. Jemen byl tak rozdělen a vznikla federace celkem šesti regionů (Montgomery 2021). RB OSN podpořila další možné kroky vedoucí k úspěšné politické transformaci Jemenu a v rámci rezoluce č. 2140 zavedla sankce proti všem aktérům, kteří by jakkoliv ohrozili jemenskou stabilitu, bezpečnost či mír (Security Council Report nedatováno b). Sankce se týkaly zejména zákazu vycestování ze země a dalších chytrých a cílených sankcí. Pro tyto účely byla vytvořena sankční komise, která měla situaci v Jemenu monitorovat a v případě porušení dohodnutých stanov navrhnout uvalení vhodných sankcí (tamtéž).

Navzdory těmto příznivým politickým změnám a uklidnění situace eskalaci konfliktu na jemenském území zapříčinilo povstání Hútiů. Jednalo se o šíitské rebely, kteří byli napojeni na Írán a otevřeně se vymezovali proti sunnitské vládě. Hútijské jednotky ovládly jemenské největší a zároveň hlavní město Saná‘a, začaly požadovat svrnutí vlády a zasazení svých jednotek do politických procesů, rovněž požadovaly i nižší ceny pohonných hmot a ropných produktů (Center for Preventive Action 2023c). Vláda prezidenta Hádího se snažila vést sérii vyjednávání, která však vždy skončila neúspěchem. Hútiové v lednu roku 2015 obsadili prezidentský palác a krátce na to dochází k rezignaci prezidenta Hádího a jeho vlády. OSN i státy Perského zálivu musely na eskalující situaci flexibilně a pohotově reagovat. OSN nejprve vydala rezoluci č. 2201, kde odsuzuje kroky, které učinily jednotky Hútiů, a které vedly k rozpuštění parlamentu a převzetí vládních institucí (Security Council Report nedatováno b). OSN taktéž podpořila urychlení jednání, která měla vést k nalezení kompromisu a konsensuálního řešení sporu. Saúdská Arábie spolu s ostatními státy Perského zálivu zahájila kampaň, která vedla k ekonomické izolaci. Dále došlo k leteckým útokům proti Hútijským povstalcům, které zpravodajsky i logisticky podporovaly USA (Center for Preventive Action 2023c). OSN dále reagovala v rámci rezoluce č. 2204 obnovením zmrazení

majetku odpovědných osob a obnovením zákazu vycestování ze země s platností do roku 2016. Rovněž se prodloužil mandát sankční komise a mandát pro panel odborníků (taktéž do roku 2016) (Security Council Report nedatováno b). Následná rezoluce č. 2216 nabádala jednotky Hútiů ke stažení ze svých podrobených oblastí, složení svých zbraní a ukončení násilí. Prostřednictvím této rezoluce OSN rovněž uvalila zbrojní embargo na hútijské povstalce a na všechny jednotlivce, skupiny či aktéry, kteří byli loajální k režimu bývalého prezidenta Sáliho (tamtéž). Mediace a vyjednávání se státy Zálivu vedené a podporované OSN jsou považovány za velký úspěch v rámci řešení jemenské občanské války (Transfeld 2018: 44).

Nečekanou událostí byl však opětovný návrat prezidenta Hádiho, když v září 2015 odvolal svou rezignaci a vrátil se zpět do čela vlády. Tato skutečnost obnovila ozbrojené boje mezi jeho vládou a opozicí (skupiny Hútiů). OSN reagovala snahou a aktivitami vedoucí ke zprostředkování mírových rozhovorů a mediaci právě mezi povstalci a mezinárodně uznávanou vládou prezidenta Hádiho (Center for Preventive Action 2023c). Podpořeny byly taktéž sankční mechanismy z předešlých let a rezoluce č. 2266 prodloužila chytré sankce (zmrazení bankovních aktiv, zákaz vycestování apod.). OSN roku 2016 taktéž sponzorovala jednání mezi Hádiho vládou a koalicí Hútiů a Všeobecným lidovým kongresem, který odkazoval na vládu bývalého prezidenta Jemenu Sáliha (Montgomery 2021). OSN i státy Zálivu se totiž potýkaly se stále větším vlivem Al-Káidy na Arabském poloostrově (*Al-Qaeda in the Arabian Peninsula*; AQAP). Jedná se o militantní sunnitskou islamistickou teroristickou skupinu, která je známá též jako Ansár aš-Šarí'a a operuje primárně v Jemenu (Transfeld 2018: 47). Kolaps Jemenu, navýšení počtu militantních a sektářských skupin, dynamická změna aliancí a aktérů a bezpečnostní vakuum vytvořily pro AQAP příležitost na jemenském území expandovat. AQAP představovala hlavní bezpečnostní problém primárně pro USA a státy Západu (International Crisis Group 2017).

Situace v Jemenu se stále nelepšila, a to ani po několika sériích vyjednávání a mediačních aktivit pod vedením a záštitou OSN. Spojení Hútiů a bývalého prezidenta Sáliho vedlo k vytvoření jakési politické rady, které se však v prosinci 2017 rozpadlo. Sálih poté vyzval své jednotky k otevřenému boji s jednotkami Hútiů, avšak neúspěšně. Hútiové porazili Sálihovy jednotky a prezident byl po násilném atentátu zabit (BBC 2022). Téhož roku byl prodloužen mandát rezoluce č. 2342, čímž se na další rok prodloužilo zbrojní embargo, zákaz (vy)cestování a zmrazení zahraničních aktiv a

majetku vysokých představitelů a subjektů, který určil sankční výbor dle rezoluce č. 2140 (Security Council Report nedatováno b). Tento mandát musel být následujícího roku opět prodloužen, jelikož konflikt stále sílil a strany stále nenašly společné řešení jemenského vnitrostátního konfliktu. V lednu 2018 došlo k útokům ze strany separatistického hnutí Southern Transitional Council (STC), které bylo otevřeně podpořeno Spojenými arabskými emiráty. Hnutí STC usilovalo o obnovu nezávislého Jižního Jemenu a za logistické, vojenské i personální pomoci SAE se hnutí zmocnilo hlavního města bývalého Jižního Jemenu Adenu, který je zároveň významným strategickým bodem, jelikož se jedná o největší jemenský přístav. Tyto útoky a následná kontrola Adenu způsobila markantní humanitární krizi (Transfeld 2018: 48). Měsíc poté byl RB OSN jmenován nový zvláštní vyslanec GT pro Jemen Martin Griffiths a odstartovala další kola jednání ohledně distribuce humanitární pomoci do postižených oblastí v Jemenu (Montgomery 2021). OSN musela začít jednat, jelikož od března do května roku 2018 docházelo k eskalaci konfliktu a počty jednotlivých útoků se rapidně zvyšovaly. Došlo i k sérii bezpečnostních náletů a náletů ze strany Saúdské Arábie, při kterých zemřely desítky lidí (BBC 2022). Ostrov Sokotra, místní letiště i zdejší námořní přístav byl v květnu 2018 obsazen vojenskými jednotkami SAE, což u jemenské vlády vyvolalo další vlnu napětí a bezpečnostní hrozby (Montgomery 2021). Následovalo setkání prezidenta Jemenu Hádiho s korunním princem SAE Muhammedem bin Zajídem al-Nahjánem, které vyústilo ve vytvoření koalice, která zahájila ofenzívu na strategicky důležité jemenské přístavní město Hudajda. Na tyto skutečnosti reagovala OSN zprostředkováním několika vyjednávání v Ženevě, ve kterých OSN hrála roli mediátora mezi jemenskou oficiální vládou a hútijskými povstalci, avšak tyto mediace neměly takřka žádný úspěch (tamtéž).

OSN v prosinci 2018 schválila mandát rezoluce č. 2451, která kvituje stockholmskou dohodu. Dohoda byla výsledkem vyjednávání ve Švédsku mezi mezinárodně uznávanou jemenskou vládou a skupinou Hútiů. Vyjednávání probíhala pod záštitou OSN, konkrétněji pod záštitou zvláštního velvyslance generálního tajemníka pro Jemen Martina Griffithse (DPPA 2019). Rezoluce dále zmocnila jednotky OSN ke zřízení a následnému rozmístění týmu, který zahájil pozorování a podporu mediačních aktivit, které měly vést k uzavření okamžitého příměří zneprátelených stran (jemenská vláda X Hútiové). Rovněž mělo dojít k výměně vězňů, vzájemnému přesunu sil z jemenského města Hudajda a z tamějších přístavů Hudajda, Saleef a Ras Isa (tamtéž). Přesuny těchto sil, dohled nad vyjednávací procesy vedoucí k uzavření příměří a celkovou koordinaci

měly být kontrolovány Výborem pro koordinaci přesunů (*Redeployment Coordination Committee*; RCC). Výbor měl také zprostředkovávat projednání sporného území, a sice města Taiz (Montgomery 2021). Na stockholmskou dohodu navázala RB OSN začátkem roku 2019 jednomyslným přijetím rezoluce č. 2452, která udělila povolení ke zřízení politické mise OSN UNMHA (*United Nations Mission to Support the Hodeidah Agreement*), která měla podpořit politické procesy v Jemenu a měla vést k uzavření příměří a ukončení jemenské občanské války. Trvání mise bylo stanoveno na dobu šesti měsíců od přijetí této rezoluce (DPPA 2019).

Mise UNMHA sdružovala vojenské, policejní i civilní složky, které měly za cíl podporovat a napomáhat zainteresovaným stranám konfliktu při plnění závazků, které stanovila stockholmská dohoda. Mise podporovala všechny strany a skupiny k přesunu svých sil, posilovala mechanismus sledování deeskalace konfliktu a politický proces vedoucí k uzavření příměří, vedla a usnadňovala dialog vedoucí ke (znovu)otevření přístupových cest, které napomáhají k úspěšné a rychlé distribuci humanitární pomoci a stěžejních komodit. Jednotliví aktéři zapojení do mise UNMHA spolupracovali i s dalšími orgány OSN, jmenovitě například s Úřadem zvláštního vyslance GT OSN pro Jemen, Rozvojovým programem OSN (UNDP) a Ověřovacím a inspekčním mechanismem OSN (*United Nations Verification and Inspection Mechanism*) (tamtéž). Spolupráce pokračovala rovněž i se státy spadající pod GCC. Nejen tyto aktivity vycházely z jasného mandátu mise, který zahrnoval (tamtéž):

1. Vedení a podporu fungování RCC, kterému pomáhá sbor složený z personálu OSN, a který dohlíží na dodržování podmínek vedoucích k uzavření příměří v Jemenu, přesouvání sil a na implementaci protiminových operací.
2. Sledování dodržování příměří ve městě Hudajda a jeho bezprostředním okolí.
3. Spolupráce se všemi stranami konfliktu, aby byla obnovena a udržena bezpečnost v Hudajdě a okolních přístavech, a taktéž aby byla obnovena za pomoci místních bezpečnostních sil v souladu s jemenským právním systémem.
4. Koordinovat a usnadnit podporu OSN při veškerých aktivitách vedoucích k naplnění mandátu a cíle mise UNMHA (uzavření příměří).

Vyjednávání a počáteční aktivity mise UNMHA však neměly stěžejní dopad na řešení konfliktu, neboť boje stále pokračovaly. Hútijské jednotky útočily na leteckou základnu Al-Anad, bylo zraněno několik lidí a při útocích zemřel nejvyšší představitel

jemenské rozvědky (Montgomery 2021). Vojenská přítomnost SAE byla v Jemenu omezena, avšak i nadále podporovaly jednotky STC, která částečně ovládla přístav Aden. Nadále pokračovaly útoky (včetně útoků mířených na ropné tankery a letiště) ze strany Hútiů na území Saúdské Arábie (Center for Preventive Action 2023c). Nejen angažovanost a interakce se Saúdskou Arábií a SAE komplikovaly průběh celého konfliktu a aktivity vedoucí k řešení jemenské občanské války. I Írán uměle přižívoval chaos a komplikoval celou situaci na úkor svých nepřátelených stran. Hútiové pro Írán totiž představují nástroj vedoucí k materiálnímu či reputačnímu oslabení Saúdské Arábie (Krause – Parker 2020). Podle OSN Írán pro tyto účely od roku 2014 nelegálně dodával Hútiům ruční zbraně, do roku 2017 i balistické střely a do roku 2018 také vzdušné a vodní drony (tamtéž). Zároveň byl Írán i jediným státem, který na svém území oficiálně hostil jednotky a vyslance Hútiů. Z jemenského konfliktu se tak podobně jako v případě Sýrie či Libye postupně stal tzv. zástupný konflikt (*proxy war*), ve kterých figuruje mnoho zahraničních (nestátních) aktérů, kteří konflikt uměle prodlužují ve prospěch svých vlastních zájmů a politických či vojenských cílů.

Reakce na eskalaci konfliktu ze strany OSN byly i v tomto případě obdobné jako v minulosti. Následné rezoluce obnovily režimy sankcí či mandát mise UNMHA. Rovněž došlo k mezinárodnímu odsouzení eskalace konfliktu v oblasti Maribu, což bylo zahrnuto v rezoluci č. 2564 (Security Council Report nedatováno b). Značné bylo taktéž rozšíření sankčního systému v rezoluci č. 2624. Seznam sankcí z rezoluce č. 2216 se nyní vztahoval na kompletní skupinu Hútiů, na které mělo být cíleno zejména zbrojní embargo (tamtéž). Právě boje mezi koalicí vedenou Saúdskou Arábií proti Hútiům v zimě roku 2020 eskalovaly a Hútiové provedli několik raketových útoků na výcvikové tábory na jihu Saúdské Arábie. Dále dobyli strategicky významné město al-Hazm, načež jednotky Saúdské Arábie reagovaly leteckým útokem na město Saná'a. V důsledku šíření pandemie Covid-19 OSN stále více naléhala na dodržení příměří, aby došlo k zabránění šíření pandemie, avšak strany tyto požadavky nedodržely a boje stále pokračovaly (Montgomery 2021).

Po nástupu nově zvoleného prezidenta USA Joea Bidena došlo na začátku roku 2021 k ukončení podpory koalice vedené Saúdskou Arábií ze strany amerických útočných sil. Stále však platila záruka na obranu saúdského území. Novým zvláštním vyslancem za USA pro Jemen byl jmenován Timothy Lenderking, který společně s RB OSN a iránským ministrem zahraničí Mohammedem Džavádem Zarífem otevřeně podpořili příměří mezi

jemenskými aktéry (tamtéž). Započalo další kolo vyjednávání pod záštitou OSN a tehdejším zvláštním vyslancem GT OSN pro Jemen Martinem Griffithsem o uzavření trvalého příměří, které však bylo ze strany Hútiů odmítáno. Nově zvolený zvláštní vyslanec Hans Grundberg se potýkal se stejným odporem Hútiů, kteří odmítli vyjednat, dokud koalice pod vedením Saúdské Arábie nepřistoupí na dohodu o trvalém zrušení blokády na Hodajdě a Saná‘a (tamtéž). Gundenberg představil plán na komplexní rozvoj Jemenu, který zahrnoval bezpečnostní, ekonomické i politické otázky, a rovněž kladl důraz na zhoršení humanitární situace v Jemenu. Statistiky uvedené Rameshem Rajasinghamem, náměstkem GT pro humanitární záležitosti a zástupcem koordinátora pro mimořádné události, na začátku roku 2022 hovořily o více než 15 000 vysídlených obyvatel jen za poslední uplynulý měsíc (United Nations 2022). OSN opět vyzvala k okamžitému ukončení bojů a navýšení rozpočtu a kapacit humanitární pomoci směřující do Jemenu.

I přes veškeré snahy OSN, GT RB, zvláštních vyslanců, zainteresovaných aktérů, GCC či jiných aktérů a organizací, se konflikt v Jemenu nepodařilo vyřešit a strany stále neuzavřely trvalé příměří. Výše zmiňovaná kola vyjednávání, mediační aktivity, dobré služby GT či zprostředkovatelé a mentoři, kteří připravovali vhodné podmínky k mírovému, inkluzivnímu a uspořádanému ukončení jemenské občanské války, blokovaly a odmítaly zainteresované strany konfliktu, zejména Hútiové a z velké části také Írán. Zástupné konflikty, vleklé války, následná pandemie onemocnění Covid-19 a mnoho dalších faktorů vedly ke kolapsu základních služeb a institucí, což přivedlo Jemen do vleklé humanitární, politické, ekonomické i rozvojové krize (DPPA nedatováno b). Jemen lze označit za vysoce nestabilní a rozpadlý stát, který čelí jedné z největších humanitárních krizí na světě, vzhledem k tomu, že je téměř 75 % jemenské populace silně závislých na zahraniční distribuci humanitární pomoci (tamtéž). Jemen se potýká i s vysokým procentem vysídlených osob, nedostatkem zdravotnických potřeb a zdravotnického personálu, nedostatkem potravin, hladomorem apod. Prostor pro vylepšení životních podmínek a distribuci humanitární pomoci však komplikuje nekončící vnitrostátní konflikt, jelikož zainteresované státy nejsou schopny dojít ke kompromisu a k nalezení společného konsensu, a to ani přes nesčetné snahy o vyjednávání a řešení konfliktu ze strany OSN a jiných aktérů.

6 Závěr

Cílem této diplomové práce je vysvětlit, jak OSN přistupuje k řešení tří občanských válek na Blízkém východě, a sice občanských válek v Libyi, Sýrii a Jemenu. V první kapitole diplomové práce jsem stanovila několik výzkumných otázek, a sice:

1. *Čeho chtěla OSN dosáhnout svým zapojením do řešení vybraných občanských válek?*
2. *Jaké nástroje pro řešení vybraných občanských válek OSN využila?*
3. *Jaký dopad měl/o postup/zapojení OSN na průběh či řešení vybraných občanských válek?*

Rovněž byly stanoveny tři základní komparační kritéria – cíle OSN při řešení jednotlivých konfliktů, použité nástroje, které měly vést ke konečnému a mírovému řešení občanských válek a následně dopad snah OSN konflikty řešit.

Cílem OSN v rámci řešení každého zmíněného konfliktu bylo bezesporu ukončení násilí, stabilizace země a obnova a následné zachování regionálního/mezinárodního míru. Jednotlivé dílčí cíle OSN se však u jednotlivých konfliktů více či méně lišily. Prvotním cílem OSN v rámci řešení občanské války v Sýrii byla politická stabilizace země, zajištění příslušné politické podpory a mezinárodní ostrakizace, která by vytvořila patřičný nátlak na Asadův režim a vyřešila polarizaci mezi oficiálním režimem a opozicí. Na politickou pomoc později navázala i distribuce humanitární pomoci, jelikož situace v Sýrii eskalovala a civilní obyvatelstvo bylo na humanitární pomoci závislé. Jedním z hlavních cílů OSN tak podobně jako v případě Jemenu byla i distribuce rychlé, kvalitní a potřebné humanitární pomoci na území celé Sýrie, zvláště pak do oblastí, které byly konfliktem nejvíce postihnuty. Nejen pro tyto účely byla rozmístěna mise UNSMIS. Stejně jako v případě misí UNSMIL a UNMHA měla dozorčí mise UNSMIS politický, nikoliv vojenský mandát. Mise UNSMIS byla také ze všech zmíněných misí nejkratší, jelikož její mandát byl na rozdíl od misí v Libyi a Jemenu prodloužen pouze jednou a mise započala i skončila v roce 2012.

V návaznosti na charakter a stupňování konfliktu v Sýrii musela dále OSN čelit značnému problému v podobě používání chemických zbraní. OSN na toto úskalí reagovala rezolucí č. 2118, ve které pověřila OPCW k odstranění syrského programu chemických zbraní. Obdobně OSN čelila problematice chemických zbraní i v případě řešení občanské války v Libyi. Tato důležitá rezoluce (č. 2118) však neobsahovala zásadní sankční podmínky v případě jejího porušování, ke kterému opakovaně docházelo

a obdobně to bylo u dalších přijatých rezolucí – neobsahovaly sankce vyplývající z nedodržování stanovených podmínek. Tohoto faktu často zneužívali zainteresovaní aktéři, kteří jednali ve svůj prospěch bez toho, aniž by byli sankciováni. Nerespektování a ignorování jednotlivých stanov a obrovské množství zainteresovaných stran velice komplikovaly snahy OSN v řešení všech zmíněných konfliktů. OSN se ale i nadále snažila o politickou stabilizaci Sýrie, distribuci humanitární pomoci a zastavení útoků páchaných na syrských obyvatelích. Rovněž se OSN zaměřila na zapojení syrské vlády a její opozice do vyjednávací komise a komplexního politického dialogu. Tyto kroky byly rovněž obdobné i v případě řešení občanských válek v Libyi a Jemenu – vždy byly snahy o zapojení zainteresovaných stran do vyjednávání a procesu politické transformace.

OSN při řešení občanské války v Sýrii využila celou řadu rezolucí, avšak ani jedna z nich nebyla plně implementována do reality. Rezoluce se nejprve týkaly politických záležitostí, tudíž obsahovaly převážně výzvy k vyjednávání a mediačním aktivitám. Pro tyto účely byla zřízena výše zmíněná mise UNSMIS, ve které OSN cílila na spolupráci s Kofi Annanem, která měla vést k inkluzivnímu politickému procesu, k zamezení eskalace konfliktu a předejetí dalším ozbrojeným útokům na obyvatelstvo či zajištění distribuci humanitární pomoci. Politický proces měl být ze strany OSN podpořen skrze dobré služby GT OSN, mediačními aktivitami a aktivitami speciálního vyslance OSN pro Sýrii. V roce 2015 došlo po Vídeňských mírových rozhovorech pod záštitou OSN k vytvoření mezinárodní skupiny ISSG, která v rámci snah o politickou transformaci Sýrie úzce spolupracovala se zvláštním vyslancem pro Sýrii Staffanem de Misturou. Tento vyslanec se v rámci aktivit OSN taktéž zasloužil o vytvoření platformy CSSR, kde probíhala kola rozhovorů a jednání se skupinami syrské společnosti. Roku 2017 následovalo pod záštitou OSN první kolo mírových rozhovorů v Astaně, přičemž jedno z následujících kol se zaměřilo na vytvoření čtyř deeskalačních zón v Sýrii, avšak i tyto snahy o mediaci nebyly úspěšné. OSN také několikrát vyzvala zainteresované strany k uzavření trvalého příměří (obdobně jako v případě Libye a Jemenu), avšak marně. Jednání a výzvy k ukončení konfliktu prakticky vždy ztroskotaly kvůli neochotě stran nalézt společné řešení a kompromis.

Stejně jako v případě občanské války v Sýrii i Jemenu byla při řešení libyjského konfliktu jedním z prvotních cílů OSN politická stabilizace země. Vzhledem k velice rychlé eskalaci konfliktu a markantnímu navýšení počtu zraněných či počtu úmrtí bylo jedním ze zásadních cílů OSN vytvoření bezletové zóny nad územím Libye, aby došlo

k zajištění bezpečnějších podmínek pro aktivity spjaté s humanitární pomocí a vojenskou intervencí ve spolupráci s NATO. Cíl zavést bezletovou zónu v Libyi je ve srovnání s konflikty v Jemenu a Sýrii jedinečný, jelikož u zbylých dvou konfliktů o toto OSN neusilovala. O vytvoření bezletové zóny v Sýrii sice za Rojavu (Syrský Kurdistan) usilovala roku 2017 Ílham Ahmed, a to i ve spolupráci s YPG, avšak k jejímu zřízení nikdy nedošlo. Jedním z dalších cílů OSN v Libyi bylo odstranění vlivu Al-Káidy a Hizballáhu, které svou působností a dodávkami zbraní a dalšího vojenského materiálu znesnadňovaly politickou transformaci a aktivity OSN. Cílem bylo i udržení dobrých vztahů a navázání užší spolupráce s Egyptem a SAE, které se podílely na podpoře Haftarova režimu a rovněž dodávaly zbraně a těžkou techniku Haftarovým jednotkám. OSN se prostřednictvím svých rezolucí rovněž potýkala s problematikou šíření MANPADS, ekonomikou predátorství či s problematikou obchodování s lidmi. Jedním z prvotních kroků OSN v rámci řešení konfliktu v Libyi bylo postoupení celého případu k ICC. Tento fakt byl zahrnut v rezoluci č. 1970, která rovněž obsahovala kroky k uvalení zbrojního embarga a k uvalení chytrých sankcí na vysoké představitele a podporovatele režimu diktátora Kaddáfího (zmrazení zahraničních aktiv, zákaz cestování apod.). Vzhledem k závažnosti situace RB OSN podpořila vytvoření bezletové zóny nad libyjským územím, což bylo rovněž zahrnuto ve zmíněné rezoluci. Stěžejní rezoluci představovala rezoluce č. 1973, která schválila mandát intervence, která na rozdíl od misí UNSMIS či UNMHA či jiných aktivit v Sýrii a Jemenu měla vojenský mandát. Vojenská intervence proběhla za velké asistence jednotek NATO a povolila užití všech nutných prostředků pro naplnění svého mandátu a pro účely ochrany civilního obyvatelstva a odpovídala základnímu principu R2P. Rezoluce taktéž apelovala na sankce zahrnuté v rezoluci č. 1970 a na jejich dodržování, samozřejmostí bylo i ono zavedení a dodržení bezletové zóny a respektování zbrojního embarga. Pro účely politické transformace Libye byl RB OSN schválen mandát pozorovací a politické mise UNSMIL, která měla vytvořit vhodné podmínky pro mediaci a podpořit přechodnou vládu v aktivitách spadajících pod postkonfliktní rekonstrukci. Mise měla dále monitorovat situaci a úzce spolupracovat se zvláštním vyslancem OSN pro Libyi, který poté zprostředkoval několik unilaterálních mediačních iniciativ. Mandát i cíl mise UNSMIL je obdobný jako v případě misí UNSMIS či UNMHA. Za asistence OSN rovněž došlo i k podpisu politické dohody LPA a aktivní podpoře předsednické rady v politických debatách. Rovněž docházelo k opakovaným prodlužováním chytrých sankcí, mandátu mise UNSMIL a zbrojního

embarga. Stěžejní snahou OSN představovala berlínská mezinárodní konference o Libyi, kde zúčastněné strany uznaly hlavní roli OSN při zprostředkování inkluzivního politického procesu v Libyi a při zprostředkovatelských aktivitách. Tyto snahy OSN pak vyústily v podpis o oficiálním neformálním celostátním příměří v Libyi. Konflikt v Libyi je z vybraných tří občanských válek jedinečný i v tom, že bylo jako u jediného případu podepsáno ono neformální celostátní příměří.

Stejně jako u předchozích dvou válek, OSN měla i v rámci řešení ozbrojeného konfliktu v Jemenu za cíl politickou stabilizaci země. RB OSN tak otevřeně podpořila dohodu, která byla navržena Saúdskou Arábií a podpořena členy GCC, jejíž základním principem byl odstup Sáliha a jeho vlády a následná podpora zúčastněných stran při politické transformaci Jemenu. Dále OSN v rámci řešení občanské války v Jemenu čelila taktéž problémům spjatých s obrovským množstvím separatistických či džihádistických skupin, jmenovitě například s hnutím STC či skupinou AQAP. Průběh řešení konfliktu stejně jako v případě Libye komplikovalo zapojení SAE, situaci v tomto případě komplikoval i Írán, který hútijským jednotkám nelegálně dodával ruční zbraně, balistické střely a vzdušné či vodní drony. Stejně jako při řešení občanské války v Sýrii bylo v tomto případě jedním z hlavních cílů OSN co nejrychleji a nejefektivněji distribuovat humanitární pomoc, jelikož Jemen propadl jedné z největších a nejzávažnějších humanitárních krizí na světě.

Pro podporu politické transformace a podporu vyjednávání mezi zainteresovanými aktéry byl i v tomto případě (stejně jako u Sýrie a Libye) OSN udělen mandát ke zřízení funkce zvláštního vyslance. Pokračovala série mediačních aktivit, které byly podpořeny dobrými službami GT OSN a zprostředkování politických vyjednávání pod záštitou OSN, která dále aktivně podporovala urychlení jednání a mírové řešení konfliktu. Příkladem může být zprostředkování několika vyjednávání v Ženevě, kde OSN sehrála hlavní roli mediátora mezi jemenskou vládou a hútijskými povstalci. Na vysoké představitele jemenského povstaleckého režimu byly uvaleny chytré sankce (obdobné jako v případě Libye – zákaz vycestování, zmražení zahraničních aktiv apod.) a pro monitorovací účely těchto sankcí byla OSN zřízena sankční komise. Sankce tohoto typu byly v průběhu let několikrát obnoveny. Politický proces a hlavně extrémní humanitární krize byly OSN řešeny především schválením mandátu k rozmístění politické mise UNMHA, která navazovala na stockholmskou dohodu, která zmocnila jednotky OSN ke zřízení pozorovacího a mediačního týmu. Mise měla stejně jako mise UNSMIL a

UNSMIS pozorovací charakter a rovněž měla podporovat veškeré mediační aktivity a vytvářet pro ně vhodné podmínky. Taktéž úzce spolupracovala se zvláštním vyslancem GT OSN pro Jemen, GCC, UNDP či Ověřovacím a inspekčním mechanismem OSN. Zvláštní vyslanec za USA pro Jemen pak společně s RB OSN podpořil příměří mezi jemenskými stranami a započala další kola vyjednávání pod záštitou OSN, stejně tak došlo k navýšení rozpočtu a kapacit humanitární intervence ve spolupráci s UNDP.

V případě otázky dopadu aktivit OSN lze pozorovat určité podobnosti. Ve zmíněných občanských válkách byly využity především mediační aktivity, podpora mírových rozhovorů, vyjednávání, aktivity zvláštních vyslanců OSN pro daný stát či dobré služby tajemníka OSN. Výjimkou byl konflikt v Libyi, kde byla za podpory jednotek NATO provedena intervence s vojenským, nikoliv politickým mandátem a rovněž zde byla jako u jediného případu zřízena bezletová zóna. Mírová vyjednávání pod záštitou OSN sice proběhla v rámci řešení všech zmíněných konfliktů, nicméně měla jen omezený či žádný úspěch v konečném řešení konfliktu, zejména v případě řešení občanské války v Sýrii a Jemenu. Mediace a jiné aktivity OSN byly ve většině případů velice limitovány neochotou zainteresovaných stran spolupracovat a nalézt společný konsensus. Obrovské úskalí těchto tří občanských válek je totiž v obrovském množství zapojených aktérů, ať už se jedná o státy jako takové, či organizace, militantní, separatistické a džihádistické skupiny apod. Aktéři totiž v rámci daného konfliktu jednájí sobecky ve prospěch svých vlastních zájmů a nekooperují s OSN a dalšími aktéry v aktivitách vedoucích ke konečnému řešení vnitrostátních konfliktů. Zmíněné konflikty můžeme označit za zástupné konflikty (*proxy war*), kde zúčastnění aktéři využívají jiné aktéry či strany k tomu, aby se s daným aktérem střetli v přímém konfliktu. I tento fakt velice ovlivňuje veškeré snahy a aktivity OSN při řešení ozbrojených (vnitrostátních) konfliktů, jelikož se zúčastněné strany odmítají shodnout či dojít ke kompromisu. Ve většině případů vyjednávání, plnění podmínek rezolucí či uzavření dohod (například dohod o příměří) selhaly i v důsledku nedostatečného či dokonce chybějícího sankčního mechanismu. Celkový průběh řešení konfliktu byl znesnadněn i již zmíněným markantním počtem zainteresovaných stran, horšící se politická, ekonomická a humanitární situace, eskalace nestability státu a probíhající vleklé války mezi frakcemi.

I přes veškeré snahy OSN či jiných organizací, států či jiných aktérů občanské války v Sýrii a Jemenu stále oficiálně trvají. V případě Libye bylo roku 2020 uzavřeno oficiální neformální příměří, avšak od té doby bylo evidováno několik ozbrojených střetů

a útoků na (nejen) civilní obyvatele a neshody v politickém aparátu země. I přes tento fakt spatřuji roli OSN jako důležitou, jelikož se jedná o jednoho z předních mediátorů v rámci řešení konfliktů. Rovněž došlo pod záštitou OSN k rozsáhlé distribuci (zejména v případě Jemenu a Sýrie) velice potřebné humanitární pomoci do oblastí postižených ozbrojenými konflikty – došlo k dodávkám potravin, personálu, zdravotnického materiálu apod. Úskalím však stále zůstává nedostatečný sankční systém či pravomoce OSN, díky kterým by mohla vyvinout větší nátlak na daného aktéra. Rovněž opět zmiňuji problém velkého množství aktérů, kteří v daném konfliktu figurují a odmítají se vzdát svých vlastních zájmů. Tento fakt výrazně komplikuje jakékoliv aktivity OSN v řešení konfliktu v dané zemi a v dalších aktivitách spojených s ukončením konfliktu, kterými jsou například pomoc a podpora při politické stabilizaci země, postkonfliktní rekonstrukce státu apod.

Seznam použité literatury a zdrojů

Açıkyıldız, Çağlar (2018). Failure to Protect in Syria: Will the UN Security Council Invoke R2P Ever Again? *Global Political Trends Center* (49), s. 1–14.

Alami, Mona (2015). Can FSA get back on its feet after the Russian intervention? *ALMonitor* (<https://www.al-monitor.com/originals/2015/12/free-syrian-armymorale-russia-strikes.html>, 1. 3. 2023).

Aljazeera (2017). *Syrian war: All you need to know about the Astana talks* (<https://www.aljazeera.com/news/2017/10/30/syrian-war-all-you-need-to-know-about-the-astana-talks>, 8. 3. 2023).

Aljazeera (2020). *What does Libya's ceasefire deal contain?* (<https://www.aljazeera.com/news/2020/10/23/what-does-libyas-ceasefire-deal-contain>, 20. 3. 2023).

Aljazeera Centre for Studies (2016). *Hezbollah in Syria: Gains, Losses and Changes* (<https://studies.aljazeera.net/en/reports/2016/06/hezbollah-syria-gainslosses-160601093443171.html>, 2. 3. 2023).

Amnesty International (2013). *Syria's 'town of the starving'* (<https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2013/11/syrias-town-of-the-starving/>, 4. 3. 2023).

BBC (2011a). G8: Libya's Gaddafi 'should go', say world leaders (<https://www.bbc.com/news/world-africa-13572830>, 27. 3. 2023).

BBC (2011b). Libya: Gaddafi forces attacking rebel-held Benghazi. *BBC* (<https://www.bbc.com/news/world-africa-12793919>, 13. 3. 2023).

Boutros Boutros-Ghali (1992). *An Agenda for Peace. Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping* (New York: United Nations).

Bowen, Dominic – Gorevan, Daniel – Hartberg, Martin eds. (2015). *Failing Syria: Assessing the impact of UN Security Council Resolutions in protecting and assisting civilians in Syria* (Oxford: Oxfam International).

Bureš, Oldřich (2003). Mírové operace OSN v postbipolárním světě – méně znamená více. *Mezinárodní vztahy* 3 (38), s. 24–43.

CBS News (2012). *UN Ambassador Susan Rice: Libya Attack was Spontaneous* (<https://www.cbsnews.com/newyork/news/un-amb-rice-libya-attack-was-spontaneous/>, 28. 3. 2023).

Center for Preventive Action (2023a). Conflict in Syria. *Council on Foreign Relations* (<https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-syria>, 2. 3. 2023).

Center for Preventive Action (2023b). Instability in Libya. *Council on Foreign Relations* (<https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/civil-war-libya>, 19. 1. 2023).

Global Centre for the Responsibility to Protect (2023). *Syria* (<https://www.globalr2p.org/countries/syria/>, 5. 3. 2023)

CERF (nedatováno). *Who we are* (<https://cerf.un.org/about-us/who-we-are>, 16. 2. 2023).

Clingendael Institute (nedatováno). *CRU Report April 2020. Chapter 2: The main phases of the Libyan civil war* (<https://www.clingendael.org/pub/2020/one-thousand-and-one-failings/2-the-main-phases-of-the-libyan-civil-war/>, 12. 3. 2023).

Cortright, David – Lopez, George A. – Gerber-Stellingwerf, Linda (2007). Sanctions. In: Weiss, Thomas G. – Daws, Sam. *The Oxford Handbook on the United Nations* (New York: Oxford University Press), s. 349–369.

Coskun, Orhana (2021). Turkey plans military action against Syrian Kurdish YPG if diplomacy fails. *Reuters* (<https://www.reuters.com/world/middle-east/turkeyplans->

military-action-against-syrian-kurdish-ypg-if-diplomacy-fails-2021-10-15/, 30. 10. 2022).

Crawford, James – Grant, Tom (2007). International Court of Justice. In: In: Weiss, Thomas G. – Daws, Sam. *The Oxford Handbook on the United Nations* (New York: Oxford University Press), s. 193–213.

ČTK (2011). Vyhlaste nad Libyí bezletovou zónu, vyzvala Liga arabských států OSN (https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/liga-arabskych-statu-zada-osn-o-vyhlaseni-bezletove-zony-nad-libyi.A110312_160950_zahranicni_brm, 12. 3. 2023).

Department of Political Affairs (nedatováno). *UNSMIL. Mandate* (<https://archive.ph/20200117212038/https://unsmil.unmissions.org/mandate>, 13. 3. 2023).

DPPA (nedatováno). *Prevention and Mediation* (<https://dppa.un.org/en/prevention-and-mediation>, 20. 2. 2023).

European Council (nedatováno). *Syria: EU response to the crisis* (<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/syria/>, 2. 3. 2023).

Fomerand, Jacques – Mingst, Karen eds. (2022). United Nations. Functions. *Encyclopedia Britannica* (<https://www.britannica.com/topic/United-Nations/Functions>, 27. 1. 2023).

Foot, Rosemary (2020). China's vetoes during the Syrian conflict. *East Asia Forum* (<https://www.eastasiaforum.org/2020/02/28/chinas-vetoes-during-the-syrian-conflict/>, 5. 3. 2023).

Gareis, Sven B. – Varwick, Johannes (2005). *The United Nations. An Introduction* (Norfolk: Palgrave Macmillan).

Hamre, John J. – Sullivan, Gordon R. (2002). Toward postconflict reconstruction. *The Washington Quarterly* 25 (4), s. 83–96.

Hellmüller, Sara – Zahar, Marie-Joëlle (2019). UN-led mediation in Syria and civil society. In: Carl, Andy eds. (2019). *Navigating inclusion in peace processes* (Londýn: Conciliation Resources), s. 84–88.

Human Rights Watch (2017). *Syria. Events of 2016* (<https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/syria>, 4. 3. 2023).

Human Rights Watch (2023). *Libya. Events of 2022* (<https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/libya>, 20. 3. 2023).

Charta OSN (2020). *Informační centrum OSN v Praze* (<https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/07/Charta-OSN-2019.pdf>, 21. 1. 2023).

International Crisis Group (2016). The Libyan Political Agreement: Time for a Rest. *International Crisis Group* (<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/libyan-political-agreement-time-reset>, 14. 3. 2023).

International Crisis Group (2020). *Fleshing Out the Libya Ceasefire Agreement* (<https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/b80-fleshing-out-libya-ceasefire-agreement>, 20. 3. 2023).

Kenkel, Kai Michael (2013). Five generations of peace operations: from the “thin blue line“ to “painting a country blue“. *Revista Brasileira de Política Internacional* 56 (1), s. 122–143.

Kolmašová, Šárka (2016). *Proměny konceptu humanitární intervence: od Rwandy po Libyi* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů).

Kříž, Zdeněk (2012). *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů. Komparace angažmá v Kosovu a Libyi* (Brno: Masarykova univerzita).

Lacher, Wolfram (2018). Libya: The Gamble That Failed. In: Asseburg, Muriel – Lacher, Wolfram eds. (2018). *Mission Impossible? UN Mediation in Libya, Syria and Yemen* (Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik), s. 15–28.

Lepgold, Joseph – Weiss, Thomas (1998). *Collective Conflict Management and Changing World Politics* (New York: State University of New York Press).

Masters, James (2016). Syria: UN gets go-ahead for Aleppo evacuation monitors. *CNN* (<https://edition.cnn.com/2016/12/19/middleeast/aleppo-syria-evacuations/index.html>, 8. 3. 2023).

Mezran, Karim – Miller, Elissa (2017). Libya: From Intervention to Proxy War. *Atlantic Council. Rafik Hariri Center for the Middle East* (https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep03495.pdf?refreqid=excelsior%3A4faaf101d7998c07eba1bf7dc6e372e8&ab_segments=0%2FSYC-6744_basic_search%2Ftest-1&origin=&initiator=&acceptTC=1, 12. 3. 2023)

Mood, Robert (2014). My Experiences as Head of the UN Mission in Syria. *Carnegie Middle East Center* (<https://carnegie-mec.org/diwan/54238>, 4. 3. 2023).

Neale, Erin A. (2018). Timeline: How Libya's Revolution Came Undone. *Atlantic Council* (<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/timeline-how-libya-s-revolution-came-undone/>, 12. 3. 2023).

Ondřej, Jan (2005). *Ozbrojení, prostředek zajištění mezinárodní bezpečnosti* (Plzeň: Aleš Čeněk).

OSES (nedatováno). *Office of the Special Envoy of the Secretary-General for Syria* (<https://specialenvoysyria.unmissions.org/good-offices-and-facilitation-geneva-political-process>, 9. 3. 2023).

Political and Peacebuilding Affairs (nedatováno). *Special Envoy Syria* (<https://dppa.un.org/en/mission/special-envoy-syria>, 5. 3. 2023).

Presse – und Informationsamt der Bundesregierung (2020). Pressemitteilung. The Berlin Conference on Libya. *UNSMIL* (https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/berlin_conference_communique.pdf, 19. 3. 2023)

Pugh, Michael (2018). Peace operations. In: Williams, Paul D. – McDonald, Matt. *Security studies. An Introduction* (Oxon: Routledge), s. 317–333.

Ramsbotham, Oliver – Woodhouse, Tom (1999). *Encyclopedia of International Peacekeeping Operations* (Santa Barbara: ABC-CLIO).

Ratney, Michael (2018). Post–Conflict stabilization: What Can We Learn from Syria? *PRISM* 7 (4), s. 48–63.

Říchová, Blanka (2004). Komparativní politologie. In: Cabada, Ladislav – Kubát, Michal a kol., *Úvod do studia politické vědy* (Praha: Eurolex Bohemia), s. 78–103.

Sherwood, Harriet – Rice, Xan (2011). Muammar Gaddafi calls for ceasefire in Libyan TV address. *The Guardian* (<https://www.theguardian.com/world/2011/apr/30/muammar-gaddafi-libya-tv-speech>, 12. 3. 2023).

Security Council Report (nedatováno). UN Documents for Libya: Security Council Resolutions. *Security Council Report* (https://www.securitycouncilreport.org/un_documents_type/security-council-resolutions/page/4?ctype=Libya&cbtype=libya#038;cbtype=libya, 14. 3. 2023).

Syria Justice and Accountability Centre (2018). *What Kofi Annan Understood about Syria* (<https://syriaaccountability.org/what-kofi-annan-understood-about-syria/>, 2. 4. 2023).

Syria Study Group (2019). Appendix 5: United Nations Security Council Resolution 2449 (2018). *US Institute of Peace* (<https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep20255.12.pdf?refreqid=excelsior%3Ad75eee701>)

17297f09c9e0919821663b6&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&origin=&initiator=&acceptTC=1, 5. 3. 2023), s. 64–69.

Terry, Patrick CR (2015). The Libya intervention (2011): neither lawful, nor successful. *The Comparative and International Law Journal of Southern Africa* 48 (2), s. 162–182.

Thakur, Ramesh (2006). *The United Nations, Peace and Security* (Cambridge: Cambridge University Press).

Uncitral (nedatováno). *UNCITRAL Arbitration Rules* (<https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/contractualtexts/arbitration>, 22. 2. 2023).

United Nations (nedatováno a). *Deliver Humanitarian Aid* (<https://www.un.org/en/our-work/deliver-humanitarian-aid>, 16. 2. 2023).

United Nations (nedatováno b). *Middle East – UNEF I* (<https://peacekeeping.un.org/en/mission/past/unef1backgr1.html>, 29. 1. 2023).

United Nations (2011). *Security Council Fails to Adopt Draft Resolution Condemning Syria's Crackdown on Anti-Government Protestors, Owing to Veto by Russian Federation, China* (<https://press.un.org/en/2011/sc10403.doc.htm>, 6. 3. 2023).

United Nations (2022). *UN news. Syria* (<https://news.un.org/en/focus/syria>, 23. 2. 2023).

United Nations Department of Political Affairs (2016). *United Nations Conflict Prevention and Preventive Diplomacy in Action* (https://dppa.un.org/sites/default/files/booklet_200618_fin_scrn.pdf, 28. 1. 2023), s. 1–22.

United Nations Security Council (nedatováno). *Peacekeeping Operations* (<https://www.un.org/securitycouncil/content/repertoire/peacekeeping-missions>, 25. 1. 2023).

United Nations Security Council (2011a). *Resolution 1970 (2011)* (<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Libya%20S%20RES%201970.pdf>, 12. 3. 2023).

United Nations Security Council (2011b). *Resolution 1973 (2011)* (<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Libya%20S%20RES%201973.pdf>, 12. 3. 2023).

United Nations Security Council (2014). *Resolution 2139 (2014)* (https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_res_2139.pdf, 5. 3. 2023).

United States Department of State (nedatováno). *Syria Sanctions* (<https://www.state.gov/syria-sanctions/>, 12. 3. 2023).

UNSMIL (2012). *United Nations Supervision Mission in Syria* (<https://peacekeeping.un.org/en/mission/past/unsmis/>, 4. 3. 2023).

UNSMIL (2020). *Berlin International Conference on Libya - 19 January 2020* (<https://unsmil.unmissions.org/berlin-international-conference-libya-19-january-2020>, 19. 3. 2023).

UNSMIL (nedatováno). *Agreement for a Complete and Permanent Ceasefire in Libya* (https://unsmil.unmissions.org/sites/default/files/ceasefire_agreement_between_libyan_parties_english.pdf, 20. 3. 2023).

Weiss, Thomas George – Zach, Danielle (2018). *The United Nations*. In: Williams, Paul D. – McDonald, Matt. *Security studies. An Introduction* (Oxon: Routledge), s. 298–316.

Waisová, Šárka (2003). *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti* (Pelhřimov: Aleš Čeněk).

Waisová, Šárka (2005). *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích* (Praha: Portál).

Waisová, Šárka (2008). *Poválečná obnova a budování míru* (Brno: Konrad Adenauer Stiftung).

Wallensteen, Peter (2002). *Understanding Conflict Resolution. War, Peace and the Global System* (London: SAGE Publications).

Williams, Stephanie T. (2022). Two Years on from the Ceasefire Agreement, Libya still Matters. *Foreign Policy at Brookings* (https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2022/11/FP_20221103_libya_ceasefire_williams.pdf, 23. 3. 2023).

Resumé

The United Nations (UN) has been involved in many armed and military conflicts during its history and has been primarily committed to their prevention and resolution. Some of its most frequently used tools to achieve its objectives include conflict management, sanctions, peacekeeping missions, peacemaking, peace enforcement operations, post-conflict reconstruction, mediation, conflict prevention, etc. It has also been and continues to be extensively involved in the resolution of wars in the Middle East, where civil wars are currently ongoing. This thesis will focus directly on the UN activities leading to the resolution of three civil wars in particular, namely Yemen, Libya and Syria. All of the aforementioned conflicts have become quite fundamental to the security situation and its future development in the Middle East region.

The aim of this thesis is to explain how the United Nations has approached the resolution of the three civil wars in the Middle East, namely Syria, Yemen and Libya. The research period corresponds to the entire duration of these wars. The choice of these conflicts is also suggested by their very similar time span, and the geographical location of the affected states in the same region is also an advantage. Among the comparative criteria I will include, for example, mediation activities, the use of good UN services, the imposition of sanctions, etc. The thesis will include a comparison of UN approaches to the mentioned conflicts as well as an evaluation of the (dis)successes and limitations I will obtain by processing the necessary data. The examination and comparison of the selected civil wars will show how the United Nations' approach differed or resembled and will also show the already mentioned limits or pitfalls that the UN has faced in the past or is currently (as of 2022) facing.

The introduction of the thesis presents an outline of the topic and background information that will introduce the reader to the main issues and, of course, the aim of the thesis itself. The following chapter presents a summary and explanation of key terms. Subsequent chapters focus on individual wars, briefly outlining the context, causes and courses of the conflicts, followed by an introduction to the UN instruments and approaches to each case itself. The final chapter presents the actual comparison of the findings, demonstrating the most noticeable differences or similarities in the United Nations' approach to the conflicts mentioned.